

Tisdagen den 13 februari

Kl. 13.00–15.58
18.00–18.30

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 23 januari justerades.

§ 2 Meddelande om statsministerns frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 15 februari kl. 14.00* skulle frågor besvaras av statsminister Stefan Löfven (S).

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2017/18:366

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:366 Familjehemsplacerade barn
av Thomas Finnborg (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 9 mars 2018.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inplanerade åtaganden.

Stockholm den 9 februari 2018

Socialdepartementet

Annika Strandhäll (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

Interpellation 2017/18:367

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:367 Mora-Siljan flygplats
av Marie Olsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 6 mars 2018.

Prot. 2017/18:71
13 februari

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 9 februari 2018
Näringsdepartementet
Tomas Eneroth (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2017/18:371

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:371 Mannaminnes framtid
av Emil Källström (C)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 9 mars 2018.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 9 februari 2018

Kulturdepartementet
Alice Bah Kuhnke (MP)
Enligt uppdrag
Helena Swenzén
Expeditions- och rättschef

*Svar på
interpellationer*

§ 4 Svar på interpellation 2017/18:361 om public service

Anf. 1 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNIKE (MP):

Fru talman! Niklas Wykman har frågat mig hur jag avser att säkerställa att public service inte genom felaktiga eller vinklade nyheter och inslag kan anklagas för att på ett otillbörligt sätt påverka opinionen.

Som framgår av svaret på en skriftlig fråga den 7 februari bedrivs Sveriges Televisions verksamhet självständigt i förhållande såväl till staten som till andra ekonomiska och politiska maktsfärer i samhället. Detta regleras i de fleråriga sändningstillstånd som beslutas av regeringen enligt de ramar och den inriktning som riksdagen har fastställt.

Enligt sändningstillståndet ska programverksamheten utövas sakligt och opartiskt. Den som anser att Sveriges Television i ett program har brutit mot detta krav kan anmäla det till Granskningsnämnden för radio och tv vid Myndigheten för press, radio och tv. Nämnden prövar i efterhand om innehållet i radio- och tv-program följer de regler som finns för sändningarna.

Public services oberoende är avgörande för allmänhetens förtroende för verksamheten. Som minister varken kan eller bör jag kommentera innehållet i sändningarna eller SVT:s publicistiska beslut.

Anf. 2 NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Först och främst ber jag om ursäkt för mitt ouppmärksamma beteende i inledningen av denna debatt.

Tack för svaret, demokrati- och kulturministern! Det är givetvis svårt som minister att diskutera den här frågan, och det har jag stor respekt för. Det är svårt på saklig, juridisk och kanske också personlig grund.

SVT hade nyligen ett inslag där ministern hyllades som skarp av SVT:s kommentatorer och oppositionen beskrevs som en dålig dejt. Det är klart att det finns mycket som gör det bekymmersamt att diskutera de här frågorna på ett seriöst och kvalificerat sätt. Inte desto mindre är det mycket viktigt under ett valår, där vi ser en stor risk för att vi infiltreras eller på olika sätt påverkas av till exempel främmande makt, att tilltron till public service är hög.

Nu har SVT själva tagit på sig att i särskild ordning granska påståenden och fake news. Då är det givetvis viktigt att Sveriges Television själva lever upp till de olika krav som finns för att inte kunna bli beskyllda för att själva ägna sig åt att skapa olika typer av felaktiga bilder av verkligheten. Ett känt sådant exempel, som tas upp i interpellationen, är när man nyligen valde att ha en debatt mellan företrädare från Staffanstorp, som är moderatstyrt, och företrädare från Malmö, som styrs av ministrernas egen makt-konstellation, och lät Staffanstorp ta ansvar för det som händer i Malmö. Trots att man vet att sakförhållandena är helt annorlunda från början väljer man att framställa det på det sättet.

Det skulle givetvis kunna bekymra en demokratiminister att vi har en public service som agerar på det sättet, kanske inte ifall det hade varit en enskild upplevelse eller händelse. Men när människor upplever att de ser ett mönster i detta finns det risk för att förtroendet försvagas, och ett försvagat förtroende för public service riskerar, precis som ministern säger, i förlängningen att bli ett försvagat förtroende för demokratin eller åtminstone en öppning för de människor som vill vår svenska demokrati illa. Man kan givetvis ifrågasätta alla typer av fakta eller inslag i SVT där det finns en upplevelse att grundanslaget inte riktigt är där.

Fru talman! Jag har stor respekt för journalister, som har ett mycket svårt jobb. Man ska på kort tid och kanske utan alla de medel som man skulle önska ha till sitt förfogande, ibland på goda grunder och ibland på sämre grunder, försöka få fram ett händelseförlopp och en beskrivning. Man ska hitta saker som är fel och granska dem. Det är givetvis svårt att göra det.

I Sverige kan vi vara tacksamma för att vi har skickliga, duktiga journalister som på olika sätt uppmärksammar missförhållanden, vanskötsel och samhällsproblem. Däremot skulle strukturen kring public service och den över tid dominerande slagsida som många människor säger sig uppleva och som ger upphov till en rätt bred diskussion i sociala medier och så vidare för en demokratiminister ändå kunna framstå som något oroande.

Fru talman! Det blir lite platt när ministern inte vill delta i diskussionen utan strikt hänvisar till formalia. Men demokratiuppdraget är ju lite svårare än så. Jag tycker att det är olyckligt att ministern inte vill ta den diskussionen.

Anf. 3 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Moderaterna har genom Niklas Wykman lämnat in en interpellation där han går till attack mot dels Malmö stad, dels public ser-

vices oberoende. Det går inte att tolka det på något annat sätt när han efterlyser åtgärder från kultur- och demokratiministern, att hon ska tillrätta-
visa public service. Det är uppseendeväckande och oroande.

Vi ser väldigt oroande tendenser i många länder runt om oss där regeringar på olika sätt vill få inflytande över och i vissa fall också styra massmedier. Polen, Ryssland och Ungern är några exempel och Turkiet ett annat exempel lite längre bort. Detta är naturligtvis en väg som vi ska hålla oss väldigt långt ifrån.

Jag skulle vilja få klargjort av Niklas Wykman om Moderaterna på riktigt vill att kultur- och demokratiministern ska ta public service i örat, om man tycker att det är en rimlig väg att gå.

Det går naturligtvis att föra en diskussion om medier och hur frågor speglas. Det finns många arenor för att göra det, men jag kan ifrågasätta om man i första hand ska ställa regeringen till svars.

Fru talman! Niklas Wykman tar i sin interpellation också upp en annan moderat favoritgren, nämligen att klanka ned på Malmö stad. Vi som bor i Malmö är vana vid det, oavsett om det är kommunstyrelseordförande i Staffanstorp, i Vellinge eller i andra moderatledda kommuner längre upp i landet.

Ja, det är alltför många Malmöbor som inte har ett jobb. Skolresultaten har gått upp flera år i rad men är på en del skolor fortfarande på tok för dåliga. Det finns en organiserad brottslighet som man behöver motarbeta med full kraft, en svart ekonomi som utnyttjar människor och som också gör att seriösa företagare inte kan konkurrera på rättvisa villkor.

Det finns också ett Malmö sprudlande av innovation, företagande och kreativitet. Det är också så att utan Malmö skulle moderata skyltfönster som Staffanstorp, Lomma och Vellinge tappa uppemot hälften av sina skatteintäkter. Det finns ett stort beroende av Malmö och naturligtvis även Lund. Men den ödmjukheten ser man sällan från de moderata kommunstyrelseordförandena i kranskommunerna. Det här är också ofta kommuner som under lång tid inte har tagit det ansvar man skulle kunna förvänta sig när det gäller att välkomna nya människor till Sverige.

Vi kan också gå in på hur medierna speglar Malmö. Det är sällan den mer positiva bilden som lyfts, trots att Malmö och Lund är de tillväxtmotorer som finns i sydvästra Skåne. I stället är medierapporteringen, inte bara i public service utan brett, alltför ofta inriktad på de problem som finns, vilket också färgar av sig på den allmänna bilden.

Jag hoppas att Niklas Wykman och Moderaterna kan sluta svartmåla Malmö och i stället ägna sig åt att försöka lösa de problem som finns.

Anf. 4 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack, Niklas Wykman, för en mycket viktig och angelägen interpellation, inte minst så här i ingången av ett valår!

Alla partier i Sveriges riksdag är, tror jag, helt överens om att vi ska ha opartiska och pålitliga statsmedier. Antingen man kallar det public service eller statsmedier är det vi här i kammaren som via politiska beslut ansvarar för finansieringen av SVT, SR och UR. Det är också tack vare de politiska besluten som denna verksamhet finns.

Vi har tidigare i den här kammaren försökt få svar av ministern när det gäller vad man gör som medborgare om man blir utsatt för en webbpublicering – en publicering enbart på webben – på SVT. För något år sedan såg vi hur en undersköterska larmade om allvarliga brister i sjukvården, brister som i dag ofta lyfts fram, inte minst i morgontidningarna i Stockholm. Den undersköterskan blev outad av SVT. Det är väldigt obehagligt när statsmedier misstänkliggör dem som slår larm om brister.

Kultur- och demokratiministern har svarat min kollega Niklas Wykman att om man känner sig förorättad ska man anmäla statsmedierna för deras bristande objektivitet. Nu är det på det sättet, vilket statsrådet känner till, att om SVT outar någon eller gör en webbpublicering omfattas det inte av vare sig det pressetiska regelverket eller den ordinarie kontrollinstans som finns. Detta tycker jag mycket väl att vi kan diskutera i den här kammaren. Jag tycker till och med att det är lämpligt att vi som riksdagsledamöter diskuterar hur vi försvarar medborgarna mot övergrepp i medierna.

Jag skulle gärna vilja ha svar av kultur- och demokratiministern: Vad har ministern i sin tjänsteutövning vidtagit för åtgärder för att se till att medborgare inte råkar ut för det som hände den undersköterska som slog larm om bristerna i sjukvården?

Mediekrisen i Sverige, där morgontidningarna har allt färre prenumeranter och får allt mindre intäkter, har gjort att statsmediernas roll i Sverige har förstärkts. Vi har sett en journalistkris, inte minst i mitt hemlän Gävleborg. Jag vet att statsrådet har besökt Mittmedia, och jag är säker på att hon fick bekräftat att Mittmedia har tagit bort redaktionen i Hofors och tagit bort journalisten från Ockelbo. Man har minskat antalet journalister kraftigt av ekonomiska orsaker.

Statsmedierna har däremot, enligt en RUT-rapport som jag tagit fram, fler journalister i Gävleborg i dag än man hade för några år sedan. Jag tycker alltså att Rasmus Ling har helt fel.

Självklart ska vi som riksdagsledamöter se till att vi har välfungerande medier i Sverige som alla svenskar har förtroende för. Det borde naturligtvis oroa både ministern och Rasmus Ling att vi ser hur förtroendet för statsmedierna sakta, sakta sjunker. Det är inget dramatiskt fall, men förtroendet för statsmedierna sjunker. Det är en jätteallvarlig sak.

Haveriet hos SVT:s program *Agenda* i söndags, där man särklippte en liten del av en lång reklamfilm för ett politiskt parti i Göteborg, borde bekymra alla i den här kammaren. Om förtroendet för medierna sjunker kommer det att skada demokratin i Sverige. Jag tycker att vi mycket väl kan diskutera det i den här kammaren.

Anf. 5 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH

KUHNKE (MP):

Fru talman! Tack, Lars Beckman, Niklas Wykman och Rasmus Ling för era frågor! Det är oerhört grundläggande frågor som vi absolut ska diskutera i den här kammaren och som jag önskar att vi diskuterade oftare, mer insatt och med kraft.

Den här frågan var i stort sett den första jag tog mig an när jag tillträdde som statsråd. Jag lade den på mitt handlingsbord och tillsatte en medieutredning. Precis som Lars Beckman beskriver är våra medier, inte minst lokaltidningarna, helt avgörande för vår demokrati. De breddar det offentliga samtalet. De belyser verkligheten i sina olika ledarspalter, från höger

till vänster. De granskar politiker, både lokalpolitiker och oss nationella politiker. Det finns ett flertal anledningar till att vi behöver lägga fokus på mediepolitiken, inte minst på lokaltidningarna men också på public service.

Jag vill dock understryka att jag som miljöpartist och statsråd i Sveriges regering inte nöjer mig med public service. För mig är det inte tillräckligt för en stark demokrati. Vi behöver också andra medier. Vi behöver inte minst, vilket jag nu har sagt flera gånger, lokaltidningarna.

Men ingången till den här diskussionen var Niklas Wykmans fråga om hur jag som statsråd ska agera när han menar att public service har brutit mot kraven på saklighet och oberoende. Det är ju just sakligheten och opartiskheten som är bärande i sändningstillstånden, i de ramar som Sveriges riksdag har antagit för våra public service-bolag. Just därför har också vi tillsammans beslutat att vi ska ha en granskningsnämnd som granskar public services verksamhet.

Det som har uppmärksammats och som jag också verkligen satte fingret på när jag tillsatte Medieutredningen och, framför allt, när vi arbetade fram direktiven till det sändningstillstånd för public service som just nu gäller, är avsaknaden av verktyg för att granska vad public service gör på nätet. Det är precis detta som Lars Beckman talar om. Bristen på sådana verktyg blir helt absurd när allt fler tar del av public service-innehåll på nätet. Det är alltså kärnan i de direktiv som medlemmar i våra olika riksdagspartier just nu arbetar med. Hur ska vi se till att vi kan följa upp public services verksamhet på nätet?

Vi kan inte ha den ordning som vi har. Hela medielandskapet har förändrats. Våra konsumtionsvanor har förändrats, men vi kan inte följa upp vad som sker på nätet. Jag delar oron och ser det som en utmaning att vi måste få ett annat system på plats. Det arbetar nu våra partikamrater med enligt de direktiv som vi har arbetat fram.

Men detta handlar alltså om de kommande direktiven, som ska börja gälla 2020. De nuvarande direktiven, som arbetades fram under den borgerliga regeringens tid, gäller fram till den 31 december 2019. Det är detta vi har att förhålla oss till.

När vi förhåller oss till vad public service ska ha för regelverk ska sådana som jag och vi andra här inne hålla oss väldigt långt borta. Vi kan bara titta på andra sidan Östersjön för att se hur illa det kan gå och hur snabbt det kan gå. Där är det till och med ministrar som tillsätter och avskedar chefer på public service-bolag. Man klipper om filmer och förändrar historien.

Därför har jag inga kommentarer till enskilda publicistiska beslut. Där emot välkomnar jag Granskningsnämnden.

Anf. 6 NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Ministern utstrålar självförtroende. Det är mycket ”jag” i berättelsen om allt som nu ska bli bra eller borde vara bra. En viss ödmjukhet skulle kanske kunna infinna sig om man påpekar att det alltså har gått fyra år sedan ministern utsågs, och det har uppenbarligen funnits en del tid. Om nu dessa frågor är så angelägna och viktiga kan man ju fundera på varför det har tagit så lång tid.

Jag tror inte riktigt på det uppskruvade tonläge som Miljöpartiets ledamot Rasmus Ling slår an här i talarstolen med en massa tillskrivningar, starka utfall och så vidare.

Jag kan egentligen bara säga att vi fullt ut kommer att följa den uppmaning du ger oss. Vi kommer att ta tag i Malmös problem efter valet. När det vanstyre som nu pågår i Malmö får sparken av väljarna och får avgå kommer vi mycket snabbt att sätta in en effektiv politik med Torbjörn Tegnhammar i spetsen. Det kommer att bli arbetslinje, det kommer att bli stopp på felaktiga bidragsutbetalningar, det kommer att bli satsningar på skolan, det kommer att bli satsningar på tryggheten, det kommer att bli fler poliser, det kommer att bli färre Malmöbor som tvingas leva i utanförskap och det kommer att vara färre som tvingas in i de mycket negativa och destruktiva våldsspiraler som nu pågår. Så absolut – vi kommer att ta tag i den utmaning som du har gett oss och göra Malmö till en mycket bättre stad!

När det kommer till utfallen kring att man vill detaljreglera och styra public service och så vidare är det – förlåt, fru talman – bara tramsigt. Det har ingenting med sakkussionen att göra. Frågan gäller hur vi skyddar oss mot olika typer av fake news och hur vi, som ändå är sakägare i public service – så får man väl uttrycka det – genom de regler vi stiftar ska se till att vi i Sverige skyddar och värnar vår demokrati. Den typen av argumentation på mycket låg nivå och struntprat är tyvärr en attack mot det demokratiska samtal som vi ska ha. Man tillskriver sina motståndare och motdebattörer åsikter och uppfattningar som de aldrig har förfäktat eller aldrig innehavt. Så ska vi inte ha det. Det finns mycket för Miljöpartiet att jobba med när det kommer till synen på hur man behandlar andra människor och demokratin.

Det är viktigt för demokratin, statsrådet, att public service uppbär ett stort förtroende. Alla begår vi misstag, men här begås det misstag gång på gång: Partibeteckningar på människor vänsterut faller bort, och de framställs som vanliga medborgare. Experter och forskare som har en uppfattning som ligger i mitten eller lite grann till höger framställs som debattörer, medan debattörer till vänster framställs som experter. Moderatledda kommuner får klä skott för saker som felar i socialdemokratiskt styrda kommuner.

När misstag staplas på misstag som staplas på misstag finns det många människor som till slut tror att det finns ett mönster i det hela. När en sådan bild etableras och man tror att public service systematiskt gynnar *en* politisk uppfattning eller åtminstone en politisk riktning minskar förtroendet för public service. Då blir vår samlade motståndskraft mot det som är fake news eller olika typer av attacker mot våra valsystem och vårt demokratiska system mycket svagare, och det hela blir mycket mer allvarligt. Då öppnas ett sår i det demokratiska samhället. Därför är det viktigt att en minister, en ansvarig minister, för ett rejält samtal om hur vi ska värna demokratin och det demokratiska samtalet.

Fru talman! Jag är inte säker på att det går att bara backa från denna diskussion och säga att man helt överlåter detta till en granskningsnämnd. Jag tror att ministern borde ta ett lite bredare grepp i frågan och fundera på hur vi ska se till att förtroendet långsiktigt värnas.

Anf. 7 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Det kändes som att ledamoten Niklas Wykman, för att vara någon som efterlyser ett lägre tonläge i debatten, tog i ända från tårna i sitt anförande.

Jag tycker att det är en intressant diskussion vi har. Men jag har inte fått något bra svar på vad som var syftet, och ni redogör inte för vilka åtgärder det är ni skulle vilja se från statsrådet. Ni säger att det är ett grovt påhopp från min sida när jag säger att jag tycker att det är oroande att se hur man gör i våra grannländer när det gäller uttalanden från de sittande regeringarna och att jag ser farhågor med detta.

Fru talman! Det som Lars Beckman ger uttryck för kan jag inte tolka på något annat sätt än att han tycker att statsrådet ska gå in och recensera public service. Det måste jag säga att jag tycker är väldigt oroande.

Med detta sagt är det klart att det också finns delar som vi är överens om brett i kammaren, till exempel att lokalmedierna har en otroligt viktig granskande roll och måste ha förutsättningar att utöva denna roll med lokala politiker och på den regionala nivån.

När det gäller det inslag som har föranlett interpellationen tycker jag att det är värt att uppmärksamma att SVT för egen del har tagit detta på största allvar. Man hade ett särskilt avsnitt i *Aktuellt* där detta diskuterades.

Fru talman! Slutligen ska jag säga någonting om det som Niklas Wykman säger att han vill göra för Malmö, även om vi hoppas att vi ska bevaras från detta. Under alliansregeringens tid ökade kostnaderna för försörjningsstöd i så gott som alla kommuner i Sverige, inklusive Malmö. Vi drabbades hårt av det, och jag hoppas verkligen att vi kommer att slippa det under de kommande åren.

Anf. 8 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tyvärr räcker inte tiden till för att ge alla de exempel man skulle kunna ta upp bara från det senaste halvåret eller året där SVT och SR konsekvent vinklar ur en enda politisk ståndpunkt. UR lyssnar jag inte lika mycket på, men de få gånger jag har gjort det har jag lyckats hitta exempel även där. Man *råkar* komma till Gävle, och man *råkar* göra ett inslag med mannen på gatan, som visar sig vara en ledande SSU-företrädare. Så här skulle man kunna hålla på och ta upp exempel på exempel.

Det är klart att det borde oroa alla i den här kammaren om statsmedierna själva undergräver sitt eget förtroende. För varför går så många till märkliga webbplatser i stället för till SVT? Varför är det så många som söker alternativa medier och tyvärr kanske till och med uteslutande hämtar sin information därifrån? Det är en utveckling som ingen borde vilja ha.

När det gäller dessa övergrepp – för det var ett rent övergrepp som denna undersköterska råkade ut för – hänger det samman med att statsmedierna inte vare sig med det pressetiska nätverket eller med Granskningsnämnden för radio och tv prövade den sortens publiceringar. Det är någonting som regeringen hade kunnat åtgärda betydligt snabbare än att invänta hela utredningen. Där hade ni kunnat agera betydligt mer skyndsamt.

Jag är glad att Niklas Wykman ställde denna interpellation så att vi även kan diskutera SVT:s roll i den kommande valrörelsen. Det är otroligt viktigt att SVT och Sveriges Radio värnar sitt eget oberoende detta valår och att de klarar av den svåra balansgång som det innebär att vara opolitisk ett valår.

Anf. 9 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNIKE (MP):

Fru talman! En hållning som har lönat sig för mig genom livet har varit att försöka lyssna till det som jag tror att mina meningsmotståndare vill säga. Jag ska inte haka upp mig på det som kan misstolkas utan verkligen tro att det finns ett ärligt uppsåt, en oro och en mening med varför man ställer frågor eller är i motsatsförhållande till något som jag har som idé.

Det jag hör när jag lyssnar till Niklas Wykman och Lars Beckman är en oro för vår demokrati. Det är en oro för att samtalet och vår offentlighet inte ska bära och en oro för att krafter som vill påverka oss med kanske medveten desinformation ska få utrymme och spelrum. Där spelar förstås public service-bolagen en oerhört stor roll. Även om deras förtroende är högt i dag gläder det mig att det finns en oro som vi kan bygga vidare på.

Jag skrev ned det som Niklas Wykman sa: Hur ska vi se till att förtroendet långsiktigt värnas? Det behövs mer, och det behövs många samtal och diskussioner om detta. Vi behöver en kraftfull och stabil public service som har människors tillit.

Vi gör redan en hel del i dag, men vi behöver säkerligen göra mycket mer. Om vi kan göra det tillsammans – vi som är demokrater och som representerar demokratiska partier här i vår riksdag – tror jag att vi har allt att vinna på det. Det kommer också att rusta oss gentemot krafter från andra länder som vill påverka vårt lands utveckling.

Vi har ett sändningstillstånd, och vi har rammar som Sveriges riksdag har antagit. De ramarna har jag bestämt mig för att respektera till fullo. Det betyder att jag i snart fyra år har varit väldigt varsam när jag har uttalat mig om public service och verkligen bitit mig i tungan när jag nästan har hållit på att säga någonting som jag tycker eller känner. Jag vill inte på något sätt gå innanför den gräns som kan ifrågasätta public service-bolagens publicistiska beslut och deras oberoende.

Jag har alltid välkomnat granskning och kritik av mig och mitt parti. Jag menar att det måste göras. Jag håller mig väldigt långt ifrån public service-bolagen. Det är mer än vattentäta skott, ja, det är liksom murar av vattentäta skott mellan mig och public service-bolagen och *alla* medier men alldeles särskilt public service-bolagens verksamheter och publicism.

Vi har Granskningsnämnden, och dit kan alla människor anmäla om de upplever att public service-bolagen inte har uppfyllt kraven på saklighet och opartiskhet. Men vi har utmaningar med att alltmer av det som public service gör sänds över nätet och att vi konsumenter tar del av det över nätet.

Därför var det helt centralt för mig att direktiven ska betona just detta, och det är det som direktiven till Public service-kommittén som just nu arbetar med detta går ut på. De handlar om hur public service – SVT, SR och UR – ska arbeta i det här nya medie klimatet. Hur ska vi kunna följa upp att de gör det de ska och att de verkligen förvaltar sitt förtroende och alla dessa medel som vi ger public service-bolagen för deras verksamhet?

Jag välkomnar som sagt diskussionen. Jag välkomnar all uppföljning och all granskning, och jag tror att det finns någonting som vi demokrater kan bygga vidare på.

Prot. 2017/18:71
13 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 10 NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Tilliten till public service är central för vår demokrati. Vi har redan i år, valåret 2018, sett hur till exempel socialdemokratiska trollkonton har avslöjats. Man uppger alltså en identitet som inte stämmer och försöker delge medborgarna falsk information eller på annat sätt påverka dem utan att röja vem man är.

När till och med ledande politiska partier i regeringsställning ägnar sig åt sådant här är det lätt att inse hur sårbar demokratin är. Vi vet utifrån erfarenheter från andra länder att länder runt omkring oss eller länder som kanske inte vill vår demokrati väl gärna lägger sig i och försöker sprida information och sprida fakta och nyheter som inte stämmer överens med verkligheten.

Fru talman! Mot detta skulle demokratiministern kunna bygga ett starkare värn, till exempel genom att ta inspiration från den ekonomiska sidan där man har ett finanspolitiskt råd. I en sådan motsvarighet skulle det inte bara vara det som SVT själva och tittare uppmärksammar som kommer till granskning, utan där skulle det göras en genuin och gedigen granskning av helheten utifrån objektiv grund: Finns det här en snedvridning i val av ämne och i val av hur frågor gestaltas? Och finns det felaktigheter i hur fakta lyfts fram och diskuteras?

Det här har ingenting med detaljstyrning av det publicistiska uppdraget att göra. Det här handlar om vår demokratiska kärna. Hur ska informationsförmedling till medborgarna gå till, och hur ska man säkerställa att den är korrekt och att andra stater eller olika krafter som vill vår demokrati illa inte kommer till tals?

När misstag staplas på misstag i public service ställer sig människor på goda grunder frågan om det inte finns en systematik i det här – om det finns en vridning och en subjektivitet som syftar till att faktiskt gynna en viss politisk riktning. Så fort den misstanken har kommit till liv har demokratin redan i någon mån förlorat.

Anf. 11 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUNKE (MP):

Fru talman! Tack, Niklas Wykman, för interpellationen och för meningsutbytena!

Å ena sidan känns det svårt och lite sorgligt att behöva vara försvararen av public service i denna kammare där vi har tagit gemensamma beslut om ramar och sändningstillstånd. Å andra sidan hör jag orden om att vi behöver en stark public service, vilket ger mig hopp. Vi behöver försäkra oss om att tilliten ökar och att människor känner förtroende för det som public service gör, inte minst när det handlar om granskningen av oss här i denna kammare och av regeringen.

Därför vill jag verkligen uppmuntra Niklas Wykman, Lars Beckman och Rasmus Ling att samtala mycket med sina partier. Just nu arbetar Public service-kommittén för fullt med att arbeta fram de ramar som ska gälla för public service från och med 2020. Det är oerhört centralt att de ramarna faktiskt bär public service, att de skapar tillit och förutsättningar för en verksamhet som inte kommer att bli mindre viktig i framtiden utan som vi verkligen behöver i vårt land för vår demokratiska skull.

Anf. 12 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Michael Svensson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att vända utvecklingen och minska lärarnas administrativa börda.

Lärarna är nyckeln för att höja skolresultaten. Regeringen ser allvarligt på att läraryrket under en lång tid tappade i status och attraktionskraft. I departementspromemorian *Tid för undervisning – lärares arbete med skriftliga individuella utvecklingsplaner* från 2013 framgick att lärares arbetsuppgifter hade ökat över tid. Ökningen handlade bland annat om fler uppgifter kopplade till dokumentation och till uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling.

Enligt OECD-studien Talis från samma år ägnade svenska lärare mer av sin tid åt administrativa arbetsuppgifter och mindre åt undervisning och kompetensutveckling än lärare i andra OECD-länder.

Rapporterna visade på en ökning av lärares administrativa arbetsbörda som skett under många år. Den genomförda undersökningen från Lärarförbundet redovisar att många lärare upplever att mängden administrativa uppgifter har fortsatt att öka de senaste fem åren.

Regeringen har sedan den tillträdde haft ökad attraktivitet för läraryrket som en av sina viktigaste prioriteringar. Administration som tar tid från mötet mellan lärare och elev är en av utmaningarna som måste adresseras.

Lärare har använt för mycket tid åt att administrera och rätta de nationella proven. Regeringen har därför gjort de tidigare obligatoriska nationella proven i SO och NO för årskurs 6 frivilliga för huvudmännen att använda. När det gäller gymnasieskolan har regeringen nyligen beslutat att minska antalet obligatoriska prov för elever på högskoleförberedande program.

Regeringen har också i propositionen *Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala* (prop. 2017/18:14), som riksdagen fattade beslut om den 15 november, gjort bedömningen att de nationella proven bör digitaliseras. Genom digitalisering kan den tid som lärare lägger ned på proven minskas.

Regeringen har även fattat beslut om en digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Genom digitaliseringen kan verktyg och metoder utvecklas som underlättar administration samt planering, genomförande, uppföljning och utvärdering av undervisningen. Samtidigt kan gemensamma lösningar minska risken för dåliga och tidskrävande digitala system.

Regeringen har vidare sagt nej till ordningsomdömen i grundskolan – en åtgärd som ytterligare skulle ha bidragit till dokumentationskraven på lärarna.

2015 års skolkommision gör i sitt slutbetänkande *Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet* (SOU 2017:35) bedömningen att huvudmännen bör beakta den administrativa bördan för lärare och rektorer och vara restriktiva med att belasta dem med egna mål, anvisningar och redovisningskrav vid sidan av det som anges i nationella styrdokument. Det finns därför ett behov av att undersöka vilka administrativa uppgifter utöver de som följer av de nationella målen som läggs på lärare och skälen till detta samt se över vilka möjligheter det finns att minska mängden sådana uppgifter.

Detta görs nu i utredningen Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner (U 2016:06) som utifrån en analys av arbetssituationen och organisatoriska faktorer ska föreslå åtgärder för att minska lärares, rektors och förskolechefers administrativa arbete. Utredaren ska vidare identifiera och lyfta fram goda exempel på hur lärares administrativa börda kan minska samtidigt som exempelvis kontakten med barns och elevers vårdnadshavare och föräldrar kan genomföras på ett effektivt och förtroendefullt sätt. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars innevarande år.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 också föreslagit ett statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling, i enlighet med Skolkommissionens förslag. Med en infasning på tre år föreslås 6 miljarder kronor årligen avsättas för syftet. Mer resurser kommer att underlätta för lärarna och innebära förbättrade möjligheter för dem att utföra sitt uppdrag.

När det gäller att skapa mer tid för förberedelser, uppföljning och varje elev är det såklart viktigt att ca 20 000 fler personer, omräknat i heltidstjänster, har anställts i skolväsendet sedan läsåret 2014/15, bland annat genom regeringens satsningar på till exempel fler anställda i förskoleklass och lågstadiet.

Regeringen har således vidtagit och vidtar flera åtgärder för att minska lärarnas administrativa börda.

Anf. 13 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

Det finns en sak som är genomgående för det här och några andra svar som ministern har levererat här i kammaren. Det handlar om att regeringen, och inte minst utbildningsministern, gick in i mandatperioden med oerhört höga ambitioner. Men om man får vara lite skämtsam bidde det bara en tumme, på många av områdena.

Enligt Lärarförbundet har Miljöpartiet och Socialdemokraterna svikit vallöftet om att minska lärarnas administration. Lärarnas administration har, vilket ministern själv hänvisade till, ökat de senaste fem åren. Och det är en oroväckande utveckling. Jag håller med Gustav Fridolin om att lärarna är nyckeln till framgångsrik undervisning, och vi ska ge dem mer tid med eleverna. Tyvärr har utvecklingen gått i motsatt riktning.

Regeringen har lämnat förslag på riksdagens bord om åtgärdsgarantin som innebär att lärarnas administration skulle öka. Det är därför glädjande att regeringen har tagit till sig och lyssnat till den breda kritik som funnits mot förslaget. Nu drar regeringen tillbaka förslaget för omarbetning, precis som vi har föreslagit. Det är viktigt att regeringen återkommer med ett förslag som säkerställer att lärarna får mer tid för eleverna.

Vi tycker också att regeringen har slagit in på fel väg genom att tro att den administrativa bördan minskas genom att man plockar bort flera nationella prov. Det finns andra administrativa bördor att plocka bort, till exempel resultat som inte alltid behöver samlas in. Men kunskapsresultat behövs samlas in för att följa elevernas utveckling.

Det finns alltså fortfarande mycket regeringen kan göra, även om tiden nu är kort.

Anf. 14 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Hur lång tid vi har på oss avgörs i den där mycket stora anställningsintervjun i september i år. Jag ser fram emot att tiden ska fortsätta vara lång. Det finns så mycket som behöver göras, precis som Michael Svensson beskriver.

När jag lyssnar på Michael Svensson förstår jag att vi är överens om problembeskrivningen. Lärare måste ha tid för undervisning och för det som skapar kvaliteten i undervisningen. Det handlar om tid för att förbereda sina lektioner, för efterarbete där man reflekterar över dem, för att sitta ned med sina kollegor och dela kompetens med varandra, för att utvecklas i sitt yrke och för att ta det särskilda samtalet med en elev som behöver det. Man måste säkra att lärarna får den tiden. Det finns två saker som vi har till uppgift för att göra det.

Det ena är att se till att det är tillräckligt många som jobbar i skolan. Om lärarna är fler, om det är fler som delar på arbetet, och det finns fler som kan avlasta lärare med vissa arbetsuppgifter innebär det att lärare får vara just lärare och får mer tid för varje elev. Därför är det viktigt, vilket jag framhåller i mitt interpellationssvar, att vi har anställt fler i svensk skola och går vidare med det i och med det stora statliga tillskott som Skolkommissionens medel om 6 miljarder innebär.

Det andra är att vi rensar bland tidstjuvarna i lärares vardag, det som vi lite förenklat kallar för administrativ arbetsbörda. Det handlar om tre olika delar där.

Den första är de nationella proven. Man har frågat lärare: Vad upplever du som en stor administrativ arbetsbörda? Då hamnar nationella proven högt upp på listan, och de hamnar högst upp på listan av uppgifter som staten ansvarar för. Därför är det märkligt att Michael Svensson säger att vi är överens om att något bör göras, men när regeringen säger vad som ska göras vill inte Michael Svensson att just det ska göras.

Vi ska mäta kunskaper, och det gör vi. Men vi måste bestämma oss för när och hur vi gör det. Det stämmer att vi, genom en bred överenskommelse, har frivilliggjort de nationella proven i SO och NO i årskurs 6. Och jag tycker att det som Anna Ekström nu gör för gymnasieskolan är rätt. Det minskar nämligen antalet nationella prov utan att minska kvaliteten i kunskapsmätningarna.

Vi digitaliserar också de nationella proven, så att de kan genomföras på ett mer administrativt klokt sätt.

Den andra delen handlar om stöd. När man har sett att en elev har behövt extra stöd har det alldeles för ofta varit början på en byråkratisk resa, snarare än en pedagogisk resa. Det har behövts fyllas i mycket dokumentation om eleven i stället för att man har säkrat att eleven fått det stöd som behövs.

Åtgärdsgarantin är för oss ett förslag för att minska den administrativa arbetsbördan, sett över hela grundskoleperioden, genom att säkra att lärarna redan i lågstadiet har mandat att se till att stödet är på plats. Det är en åsikt som vi numera delar med lärarfacken, som är den viktigaste vakt-hunden för att säkra att vi inte lägger på nya administrativa arbetsbördor. De står också bakom ett förslag om en läsa-skriva-räkna-garanti.

Eftersom förslaget inte har fått stöd av en majoritet i riksdagen kommer vi att ta tillbaka det och återkomma före sommaren med ett nytt förslag

Prot. 2017/18:71

13 februari

Svar på
interpellationer

som ska ge lärarna det mandatet, men som säkrar att det inte leder till ny dokumentation och nya dokumentationskrav.

Den tredje och kanske allra viktigaste delen när det gäller administrativ arbetsbörda är de många kommunala kraven. Många lärare beskriver att de måste svara på ungefär samma frågor till både stat och kommun. Kommunen har satt egna mål vid sidan av statens. Och här blir bördan extra stor. Skolkommissionen landar därför i att det måste rensas i den typen av arbetsuppgifter. Och därför gav vi Björn Åstrand i uppdrag att titta på var det finns goda exempel som kan spridas och om det finns behov av ytterligare regleringar för att rensa bland extra bördor som uppstått genom kommunala beslut eller i förekommande fall beslut inom friskolekoncerner.

Anf. 15 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Regeringen försöker plocka poäng på att det har blivit fler anställda i skolan. Men det regeringen inte berättar är att det i stort sett är en effekt av att elevkullarna har vuxit. Då blir det naturligt. Men lärartätheten har inte förändrats under Fridolins år som utbildningsminister.

Jag och Gustav Fridolin är överens om att det är viktigt med central rättning av prov och att de blir digitaliserade snarast möjligt. Men vi vill inte att de nationella proven tas bort.

Vi föreslår också ordningsbetyg, vilket utbildningsministern kommenterade. Jag tror att ordningsbetyg skulle leda till mer rena ämnesbetyg. Det är mänskligt att lärare, när de sätter betyg, också funderar på hur eleven har uppfört sig i klassrummet. Därför skulle ordningsbetyg underlätta för många lärare.

Vi vill införa lärarassistenter. Det skulle också kunna underlätta.

Jag har en sista fundering och fråga till Gustav Fridolin. Den är kanske lite annorlunda. Jag tror inte att utbildningsministern vågar uttala någon åsikt i frågan, eftersom det egentligen är en facklig fråga. Det inser även jag, och jag har själv stuckit ut hakan ibland.

Det finns två typer av avtal på skolans område: ferietjänst och semestertjänst. Det är inte för inte som många friskolor har använt sig av semestertjänst. Även kommunala skolor har anställt många förstelärare på semestertjänst. Lärare med semestertjänst tillbringar nämligen mycket mer tid med sina elever.

Har utbildningsministern någon åsikt om detta? Vågar han i så fall uttala sig om det?

Anf. 16 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Jag förstår att Michael Svensson använder ord som ”vågar uttala sig”, eftersom det ger lite mer effekt i interpellationsdebatten.

Om jag skulle uttala mig om det skulle jag dock kraftigt överträda den ansvarsfördelning som finns, nämligen att det är fack och arbetsgivare som gör upp om löner och arbetsvillkor och att det är vi som skapar förutsättningar för det. Precis den typen av förhandlingar pågår, och vad jag än skulle säga skulle det snabbt användas i de diskussionerna, säkerligen både lokalt och centralt. Det vore sannolikt inte bra för någon.

Jag måste helt enkelt, enligt den ordning vi har, passa på den frågan. Michael Svensson antydde också att han förväntade sig det.

När det gäller de två andra sakerna Michael Svensson tar upp vill jag svara att jag inte vill plocka poäng på att vi har anställt fler. Det är en prioritering vi gör när vi satsar statliga medel för att fler ska kunna anställas i skolan. Av de 20 000 fler som har anställts har ungefär 4 000 anställts bara i lågstadiet med de nya lågstadiemedlen. De är alltså anställda med statliga medel.

Man ska veta att detta är prioriteringar som står i kontrast till den förra regeringens prioriteringar. Under den förra regeringsperioden skars nästan 10 000 medarbetare bort från skolan. Det är fler än vad minskade elevkullar motiverade. De 20 000 som har anställts under det här året är fler än vad ökade elevkullar motiverar.

Lärartätheten har minskat något trots att det är fler elever än någonsin i svensk skola. Barngrupperna i förskolan har minskat sedan 1992 trots att det är fler barn i förskolan än någonsin. Vi har brutit med växande barngrupper på fritis trots att det är fler barn på fritis än någonsin.

Det handlar om politiska prioriteringar. Jag tycker att vi behöver gå vidare där och investera mycket mer i skolan. Jag har därför lagt fram Skolkommissionens förslag, som nu röstats igenom i riksdagen, om 6 miljarder för att det nu ska bli verklighet. Jag ser framför mig att vi borde kunna nå en politisk enighet om det. Det är en tydlig nationell resursförstärkning till skolan som skapar tydligare ansvarsfördelning mellan statlig och lokal nivå när det gäller finansiering av skolan.

Både jag och Michael Svensson tog upp detta med ordningsomdömen. Anledningen till att jag lyfter det i det här sammanhanget är att den frågan har lyfts av olika partier och andra debattörer. Vad det i praktiken skulle innebära är att lärare ska skriva lappar hem, eftersom det enligt förslaget ska vara vid sidan av betygsdokumenten. Det ska alltså vara något särskilt och inte ingå i betygen. Lärarna får då skriva lappar hem till alla elever utanför betygen. Det gäller också de elever som sköter sig alldeles utmärkt i skolan med vilka man aldrig har några som helst diskussioner om ordningsproblem.

Jag har svårt att se att detta skulle vara någonting annat än just en ökning av den administrativa arbetsbördan.

Jag har också svårt att se, för de elever som man verkligen har ordningsproblem med, hur en lapp i slutet av terminen skulle hjälpa. Där måste det nog vara kontinuerliga diskussioner genom hela terminen och framför allt diskussioner med vårdnadshavaren – jag lyfte i mitt interpellationssvar att läraren kan behöva stöd och avlastning i det arbetet – som kan göra skillnad. Det gör sannolikt inte den lapp som man tar hem vid julavslutningen och som riskerar att vara glömd tre veckor senare när terminen drar igång igen, och ännu mindre den vid läsårsslutet.

Anf. 17 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Jag har ingenting övrigt att tillägga. Jag tror att vi är hyggligt överens i mycket om att bördan borde minskas. Sedan inser jag också att det till stor del ligger på kommunerna. Där får vi alla i de olika partierna försöka att ta krafttag.

Men jag hoppas att Gustav Fridolin som utbildningsminister hinner göra lite mer på det dryga halvåret som återstår.

Anf. 18 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):
Fru talman! Det hinns med att göra mycket mer. Vi ses i debatten, Michael Svensson!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2017/18:284 om statsbidrag riktade till skolan

Anf. 19 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Maria Stockhaus har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att ta fram ett system med statsbidrag som inte riskerar att påverka skolutvecklingen åt fel håll.

Det är viktigt att ansvarsfördelningen är tydlig i välfärden. Läget inom skolväsendet är för närvarande sådant att det finns behov av riktade statsbidrag. Ökningen av antalet riktade bidrag har skett successivt sedan slutet av 1990-talet. De riktade statsbidragen är ett symptom på den oklara styrkedja som bland annat OECD identifierat. Därför tillsatte regeringen 2015 års skolkommision som genom förslag på en tydligare styrkedja kan bidra till att långsiktigt minska behoven av de många riktade statsbidrag som finns i dag på området.

Skolkommisionen har i sitt slutbetänkande lämnat förslag om bland annat hur behovet av riktade statsbidrag långsiktigt kan minskas. Skolkommisionens förslag bereds nu inom Regeringskansliet. I enlighet med Skolkommisionens förslag föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2018 en kraftig förstärkning av den statliga finansieringen av skolan. Det statliga stödet för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling ska fördelas så att resurserna viktas med hänsyn till elevernas socioekonomiska bakgrund, vilket ligger i linje även med Riksrevisionens rekommendationer.

Även Riksrevisionen föreslår fortsatt riktat stöd till skolutveckling för att säkerställa att medlen går till skolverksamheten. Regeringens pågående arbete med att anpassa statsbidragen så att de inte missgynnar huvudmän med små administrativa och ekonomiska resurser eller försvårar långsiktig planering och skolutveckling är angeläget.

Statens skolverk bedriver ett aktivt arbete med att förenkla hanteringen av statsbidragen för skolhuvudmännen, bland annat genom att utveckla en samlad digital hantering av bidragen. I syfte att bredda statsbidrag och minska administrationen vid ansökningsförfarandet har regeringen beslutat om ändringar i en rad satsningar på skolområdet, och jag vill här nämna några exempel.

Fortbildningen inom Lärarlyftet II mot speciallärarexamen har utökats till att omfatta alla inriktningar. Vidare har det vad gäller bidraget för fler anställda i förskoleklassen och lågstadiet införts en möjlighet för huvudmän att ansöka om bidrag för att bibehålla det utökade antal årsarbetskrafter som huvudmannen tidigare har fått bidrag för.

Regeringen har även utformat satsningar på så sätt att statsbidrag inte riktas till huvudmännen utan till Skolverket som, efter dialog med huvudmännen, får besluta att sätta in insatser efter skolhuvudmännens specifika förutsättningar och behov. Exempel på detta är Samverkan för bästa skola

och Uppdrag att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända barn och elever.

Regeringen har vidare tillsatt en utredning som ska göra en översyn av de statliga myndigheterna inom skolväsendet, inklusive ansvarsfördelningen och organiseringen av myndigheterna på skolområdet, i syfte att skapa en mer ändamålsenlig myndighetsstruktur som därmed kan bidra till en bättre skola. Som ett led i regeringens förbättrade styrning av skolväsendet behövs också en översyn av de riktade statsbidragen. Ett arbete med att uppnå en mer strategisk och ändamålsenlig användning av de riktade statsbidragen till skolan har påbörjats inom Regeringskansliet. Riksrevisionens rapport kan bidra med ökad kunskap om systemet med riktade statsbidrag och därmed fungera som underlag för detta arbete.

Regeringen kommer under våren att överlämna en skrivelse till riksdagen som behandlar regeringens bedömningar med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport om riktade statsbidrag till skolan.

Anf. 20 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Tack, utbildningsministern, för svaret!

Riktade statsbidrag är ett sätt för oss på nationellt plan att detaljstyra skolan. Redan tidigt under den här mandatperioden – och även före valet – var utbildningsministern tydlig med att regeringens ambition var att minska de riktade statsbidragen.

Hur vällovtigt vart och ett av statsbidragen än är ger ju den samlade bilden och flera utvärderingar att de inte är utformade så att de på ett effektivt sätt riktar resurser till skolan. De slår fel och hamnar inte på de skolor som behöver dem mest och inte hos de huvudmän där behoven är som allra störst.

I många kommuner har man i dag flera anställda som på heltid sysslar bara med att söka och återrapportera statsbidrag. Det är ju en möjlighet om det rör sig om lite större kommuner. Ett av mina favoritexempel är Nordanstigs kommun. Det var ett av mina bästa besök under den här mandatperioden. Det besöket öppnade ögonen på mig för hur det kan vara för en liten kommun. Man har två anställda på hela skolförvaltningen. Det är helt omöjligt för dem att ha koll på alla bidrag som finns, för att inte tala om att hantera all den administration som följer med återrapportering med mera.

Samverkan för bästa skola liknar vårt förslag om kunskapskontrakt. Vår uppfattning är att man borde kunna styra över mycket mer av riktade statsbidrag till en sådan satsning. Då blir det riktade statsbidrag som på riktigt går in och ser till den enskilda skolans behov och skraddarsyr stödet när det gäller både resurser och hur resurserna ska användas.

Jag kan inte förstå varför regeringen inte har gjort någon ansträngning för att ändra en del av de riktade statsbidrag som finns och för att föra in dem i Samverkan för bästa skola.

Fru talman! När jag var aktiv på SKL och även fortsättningsvis har man riktat mycket kritik mot de riktade statsbidragen just för att det krävs så mycket resurser för att söka och återrapportera statsbidrag. SKL har också stöd i många granskningar som visar att systemet inte fungerar.

Så som jag har uppfattat utbildningsministern har det funnits en uttalad ambition – inte minst för 1 229 dagar sedan när utbildningsministern tillträdde – att minska bidragen. Men de har ju blivit många fler.

Prot. 2017/18:71

13 februari

Svar på
interpellationer

Vi i utbildningsutskottet var på studiebesök hos Skolverket i förra veckan. Där bekräftar man bilden av att statsbidragen har ökat lavinartat, mer än vad de gjorde under allianstiden. År 2014 hanterade Skolverket 41 bidrag och nu är man uppe i 72. Antalet beslut om statsbidrag har enligt riksdagens utredningstjänst ökat från 12 000 till 16 000 under samma tidsperiod.

Det här är bara ren sifferexercis, men bakom varje beslut finns det ansökningar som man kanske har varit tvungen att komplettera eller återrapportera. Det innebär att väldigt mycket tid går åt i en kommun till att söka statsbidrag, återrapportera och komplettera ansökningar. Det är tid som man borde lägga på skolutveckling. Det är resurser som man borde lägga på fler lärare, specialpedagoger och annat i skolan.

Jag undrar vad som hände med regeringens ambition. Det har ju inte hänt någonting under den här mandatperioden när det gäller att minska statsbidragen. De har ökat.

Anf. 21 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Jag instämmer i stort i Maria Stockhaus problembeskrivning. De riktade statsbidragen har i princip fördubblats med varje ny regering sedan slutet av 90-talet, inte i innehåll – vi har satsat olika mycket pengar på skolan – men i antal, och det är det som påverkar administrationen. Det är till och med mer frustrerande om innehållet är litet men antalet stort, så att man måste söka många olika bidrag för att få ut lite pengar. De riktade statsbidragen har blivit fler även under vår period.

När man talar om siffror på antalet statsbidrag ska man dock veta – bara så att man har det med sig när man gör en bedömning – att risken är stor att till exempel Samverkan för bästa skola plötsligt räknas som ett statsbidrag, även om det sköts på ett helt annat sätt och inte i grunden ökar administrationen för huvudmännen utan snarare stödet till huvudmännen. Man ska också veta att till exempel de stora reformer och förändringar som gjorts för att få mycket mer vuxenutbildning på plats runt om i landet, vilket vi hoppas att alla välkomnar, räknas in. Det ser alltså lite olika ut när man gör de här jämförelserna.

Men ja, vår ansträngning är att minska statsbidragen. För att tänka stort och tänka framåt ser jag framför mig att man har ett större statsbidrag som är tydligt socioekonomiskt viktat och ger mer till dem som behöver mest. Där ligger nu Skolkommissionens statsbidrag i grunden, och vi kommer att kunna överföra mindre riktade statsbidrag till det. Det blir fortfarande pengar till skolan, men med större lokal handlingskraft.

Sedan behövs, precis som Maria Stockhaus säger, Samverkan för bästa skola. Med en regional och statlig struktur kommer man att kunna jobba på många fler än de 200 skolor vi har avtal med i dag. Till detta kommer medel att tillföras. Vi har kraftigt ökat medlen som går ut på det sättet. Det är fråga om en hel förändring av hur staten arbetar med skolan. Det kan också behöva finnas ett antal mindre statsbidrag som handlar om att främja olika typer av innovation i systemet. Dem tänker man sig inte att alla ska söka, utan några ska få gå före och prova olika typer av idéer och system.

Det är en bra bit dit. Det är fråga om att vända en utveckling som har pågått sedan slutet av 90-talet, men det är det vi ser framför oss. Ett stort antal riktade statsbidrag riskerar nämligen att hämma möjligheten att göra

lokala anpassningar av verksamheten utifrån beslutade prioriteringar. Titular vi framåt förutsätter välfärden och utvecklingen av välfärden att kommunerna får fokusera på kärnverksamheten och inte fastna i byråkrati. Därför vill vi stödja och underlätta en sådan effektivisering.

Utmaningarna ser olika ut i olika kommuner. Det är därför det stora statsbidrag som vi fattar beslut om i Skolkommissionen ger en sådan frihet. I syfte att förbättra den statliga styrningen av skolan avser regeringen att presentera ett nytt upplägg för de riktade statsbidragen på utbildningsområdet. Vår målsättning är att göra det före sommaren.

Nu har vi Skolkommissionens statsbidrag i grunden. Vi kan använda det för att minska antalet statsbidrag. Det är en betydande minskning som är syftet med den översyn som jag beskrev och som nu pågår inom Regeringskansliet. Utrymmet för lokal anpassning av riktade satsningar behöver öka, och då bör det också understrykas att grunden självklart är generella statsbidrag. Regeringen har gjort den största ökningen av de generella statsbidragen sedan 90-talet.

Anf. 22 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag har ju suttit i andra änden också och varit mottagare av riktade statsbidrag, och jag har diskuterat dem med många kommunala kollegor. Jag ska nämna ett stort problem med att vi har alla de här riktade statsbidragen. Om man som kommun anser att ett visst statsbidrag inte passar in i det man ser som sina utmaningar och väljer att inte söka det statsbidraget finns det trevliga små lokaltidningar – som naturligtvis ska granska vad vi gör – som ganska ofta ifrågasätter varför man inte har sökt de statliga pengarna. Även om man har bra skäl är det svårt att motivera varför man inte tar emot statliga medel, trots att det kan handla om att villkoren gör att det man fokuserar på i kommunen skulle haverera.

Den här regeringen hade väldigt mycket ambitioner om att minska statsbidragen, men det mesta lade man i Skolkommissionen. Ett problem med den är dock att dess förslag kom till riksdagen i valda delar vid olika tillfällen. Det kom inte ett samlat paket, vilket var tanken. Ett annat problem är att det är väldigt mycket som man hade kunnat göra någonting åt under den här mandatperioden men som man inte har gjort någonting åt; man bara hänvisar till Skolkommissionen. Jag tycker att riktade statsbidrag är en viktig sådan fråga. Där hade man kunnat göra stor skillnad genom att göra en överföring från de riktade statsbidragen till Samverkan för bästa skola.

Vi har ett stort problem med att små skolor och små kommuner som inte har resurser helt enkelt inte har kraften att hålla koll på och söka alla dessa bidrag. Och när man har sökt ett bidrag är det inte ovanligt att Skolverket återkommer och säger att man måste komplettera ansökan. Man ska också återrapportera, och ibland löper man dessutom risk att bli återbetalningsskyldig.

I sitt interpellationssvar säger utbildningsministern att regeringen har ett ”pågående arbete med att anpassa statsbidragen så att de inte missgynnar huvudmän med små administrativa och ekonomiska resurser eller försvårar långsiktig planering och skolutveckling” och att det här är ”angeläget”. Men exakt vad har hänt rent praktiskt? Hur har kommunerna märkt av att detta är en angelägen fråga för regeringen?

Anf. 23 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Kommunerna har märkt av det genom att vi har minskat administrationen i flera statsbidrag och slagit ihop ett antal statsbidrag. Som jag beskrev i mitt interpellationssvar pågår ett arbete på Skolverket för att det här ska vara enklare att använda för kommunerna.

Anledningen till att vi inför statsbidrag är ju att vi ser verksamheter som verkligen måste stärkas i skolan. Jag kommer ändå tillbaka till att det skars bort medarbetare under den förra regeringen. Vi behövde tillföra statliga medel och vara säkra på att de skulle leda till att fler anställdes i skolan. Det är bra att fler har anställts än vad de ökade elevkullarna i sig själva motiverar. Att det blir fler anställda i lågstadiet och att vi får mindre barngrupper i förskolan är viktigt. Statliga medel har bidragit till att det är på det sättet. Lärarlöner är en annan viktig fråga. För att öka attraktiviteten måste lönerna för lärare öka mer än för andra yrkesgrupper, och det har varit bakgrunden till ett av de statsbidrag som vi nu diskuterar i helheten. Många av dessa statsbidrag är vi ju numera i grunden överens om. Sedan handlar det om hur vi bygger ett bättre system.

Samverkan för bästa skola är egentligen den största förändringen i statens relation till kommunerna sedan inrättandet av Skolinspektionen. Vår regering har genomfört denna förändring utifrån ett förslag som Miljöpartiet arbetade fram ihop med Sveriges Skolledarförbund, och jag uppskattar att den är så uppskattad av Maria Stockhaus och Moderaterna. Jag tror verkligen att det är en väldigt bra förändring i hur staten jobbar med kommuner och fristående huvudmän för skolutveckling på enskilda skolor. Jag kan garantera att vi har tillfört så mycket medel som det har gått att använda under uppbyggnadsfasen. Det är en helt ny uppgift för staten – att vara ute och göra analyser på enskilda skolor av vilka insatser som kan göra skillnad där.

Fru talman! Jag beskrev i mitt förra interpellationssvar vad jag ser framför mig: att man har ett större statsbidrag som är tydligt socioekonomiskt viktat, så att det går mer till dem som behöver mest. Vi gör samma sak från staten som vi förväntar oss att varje kommun gör inom sin kommun och som man i dag har lagkrav på att man ska göra. Det är en samverkan där vi jobbar tillsammans med de skolor som har de allra tuffaste förutsättningarna. Det kan också ingås avtal om ökade resurser till dem. Därtill kommer statsbidrag som snarare handlar om att stärka innovation. Detta innebär en kraftig minskning av det totala antalet statsbidrag.

Då frågar Maria Stockhaus: Men varför är inte allt detta gjort redan nu? Varför har ni inte redan rivit upp hela den ökning av statsbidragen som har skett sedan slutet av 90-talet? Anledningen är helt enkelt att detta system har blivit ett slags plockepinn. Rycker man i något riskerar något annat att falla. Kommuner och fristående huvudmän är i dag beroende av olika typer av riktade statsbidrag, så detta är en förändring som måste ske tillsammans med SKL och huvudmännen. Man måste veta i god tid vilka system som kommer att ändras och hur de kommer att ändras, så att man kan förbereda sig på förändringen.

Det är denna typ av utvecklingsarbete som vi nu är inne i. Vi ser framför oss att vi före sommaren kan redovisa en sådan tidsplan. Men jag kan säga att interpellanterna inte hade varit glada på mig i riksdagen om jag plötsligt rivit upp några statsbidrag som man i dag är djupt beroende av i

kommunerna X, Y och Z och därmed helt ändrat förutsättningarna för deras pågående skolutvecklingsarbete. Nej, det är viktigt att man gör detta på ett sådant sätt att kommunerna har möjlighet att förbereda sig.

För mig är det även såklart viktigt att de totala resurserna till skolan fortsätter att öka. Vi får inte hamna i ett läge där minskade statsbidrag leder till att det blir mindre resurser till skolan.

Anf. 24 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag tycker att detta är en väldigt viktig fråga när det gäller hur man styr skolan, och det gäller både på kommunal nivå och på riksnivå.

Nu står vi här och pratar om mer pengar till skolan. Vi har en ny generaldirektör för Skolverket som åtminstone jag har väldigt stor respekt för och som startade med att säga: Skolan behöver inte mer pengar. Man behöver använda de pengar som man redan har på ett klokare sätt.

Det är någonting för oss alla att ta med oss och fundera över. Min erfarenhet är också att om man från politiskt håll kliver in och hela tiden löser alla problem med externa pengar och olika former av program och projekt, eller vad det nu kan vara för någonting, tar professionen inte ansvar och gräver inte där den står. Det är också någonting som jag tycker att det är viktigt att man har med sig när man diskuterar riktade statsbidrag. Det handlar om att de som faktiskt jobbar i skolan tar ansvar för utvecklingen på sin egen skola och inte känner att de är beroende av att någon annan ska komma dit och lösa problemen.

Men vi har ett intressant problem framför oss. Nu kommer det nämligen ytterligare ett statsbidrag: det stora 6-miljardersstatsbidraget från Skolkommissionen. SKL har redan varit rätt kritiskt till det statsbidragets konstruktion. Det är ett nytt statsbidrag som också kommer att kräva rätt mycket administration.

Man har villkorat bidraget med att nedskärningar inte får göras i fråga om undervisning och elevhälsa. Det låter jättebra, men problemet är att det krockar med verkligheten ute i skolorna. Det kan till exempel vara så att en skola har lagt extra resurser på att hantera en elev med omfattande stödbehov. När den eleven slutar skolan kommer man inte att behöva lägga de resurserna på det. Då kan det se ut som att man drar ned, och då blir man återbetalningsskyldig. Det kan vara samma sak om man har gjort en stor fortbildningssatsning under ett år, som är ett basår, och sedan drar ned för att man är klar med den utbildningssatsningen. Då lägger man inte längre de resurserna på detta, och då kan det uppfattas som att man drar ned.

Detta är någonting som SKL har lyft. Vi riskerar alltså att få ytterligare ett riktat statsbidrag som kommer att kräva en massa administration och återrapportering av kommunerna.

Anf. 25 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Maria Stockhaus, för att du lyfte frågan! Jag återkommer gärna för att diskutera detta mer. Jag skulle dock önska att man faktiskt reflekterar över det jag säger.

Att vi nu får Skolkommissionens stora statsbidrag är ju en förutsättning, och en möjlighet, för att vi ska kunna minska antalet statsbidrag. Genom att det finns ett stort bidrag med några tydliga motkrav finns det möjlighet att överföra andra småpottar till just det bidraget, vilket ökar den

lokala möjligheten till ansvarstagande och egna prioriteringar. Sedan ska staten snarare än att ha en mängd olika statsbidrag vara inne och jobba på just de skolor där vi vet att det behövs externt stöd och gemensamma krafttag för att lyfta utvecklingen, genom program som till exempel Samverkan för bästa skola. Skolkommisionens statsbidrag, som nu införs, gör det möjligt för oss att gå den vägen och minska antalet statsbidrag utan att pengarna till skolan minskar.

Jag tycker att det är ett mycket rimligt motkrav att man, när man tar emot stora medel, inte skär ned de egna medlen. Skolkommisionens statsbidrag är uttänkt precis så av profession och forskning. Det ska ge skolan ett starkare skydd mot nedskärningar vid lokala och nationella kriser, så att vi inte råkar ut för det som hände under finanskrisen och under 90-talskrisen. När man tvingas skära ned i skolan ökar skillnaderna mellan de kommuner som är hårdast drabbade och andra kommuner, och då ökar ojämlikheten ytterligare i systemet. Och i andra änden blir det mycket dyrare när barnen lämnar skolan utan att ha fått den tid de behöver med sina lärare. Nedskärningar i skolan är alltid dyra i andra änden. Därför ställer vi detta motkrav.

Jag har lyssnat på SKL i beredningen och sett till att det finns en flexibilitet för att kunna hantera de naturliga variationer som sker över år. Men grundkravet är: När man tar emot pengar ska det inte göras egna nedskärningar i skolan – det ska inte gå till vare sig andra angelägenheter inom kommunen eller vinst i en friskola. Detta är ett vettigt grundkrav.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2017/18:285 om mer undervisningstid

Anf. 26 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Michael Svensson har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att ett treterminssystem ska komma på plats och om jag avser att vidta några andra åtgärder för att öka undervisningstiden i den svenska grundskolan.

I motion 2015/16:1248 föreslog Elisabeth Svantesson, Moderaterna, att riksdagen skulle tillkännage för regeringen att riksdagen ställer sig bakom förslaget att utreda för- och nackdelar med att införa ett treterminssystem i grundskolan. Riksdagen avsåg denna motion (bet. 2015/16:UbU12, rskr. 2015/16:168). Jag gör inte någon annan bedömning i dag än den riksdagen gjorde då. Regeringen har däremot vidtagit och avser att vidta ytterligare åtgärder för att säkra och utöka elevernas undervisningstid inom gällande läsårsform.

I sin granskning av den svenska skolan påpekade OECD att undervisningstiden i grundskolan ligger lägre än snittet i OECD (*Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective*, 2015a). Enligt timplanen för grundskolan uppgår den totala undervisningstiden till minst 6 890 timmar för varje elev. Riksdagen har beslutat i enlighet med förslagen i regeringens proposition *Skolstart vid sex års ålder* (prop. 2017/18:9). Det innebär att förskoleklassen blir obligatorisk från och med höstterminen 2018. Då utbildningen i förskoleklassen omfattar minst 525 timmar under ett läsår

har vi genomfört en utökning av antalet undervisningstimmar för de obligatoriska skolformerna, och med det närmar vi oss OECD-snittet, vilket är relevant för just de internationella jämförelserna.

Undervisningstiden i ämnet matematik utökades 2013 och 2016 med totalt 225 timmar. I promemorian *En stadieindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor* (U2016/03475/S) har vi vidare föreslagit att antalet undervisningstimmar i matematik ska utökas med ytterligare 105 timmar i årskurs 7–9 från och med den 1 juli 2019. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med en sådan utökning. Regeringen avser även att göra en ändring i skolförordningen som innebär att undervisningstiden i idrott och hälsa i grundskolan utökas med 100 timmar, också det från hösten 2019. Dessa timmar fördelas om från elevens val, då det finns stora brister i skolornas hantering av elevens val och då en stor majoritet av rektorer och huvudmän framfört önskemål om att undervisningstiden för elevens val ska minska.

Utvärderingar visar att många elever inte får den undervisningstid de har rätt till. Skolkommissionen bedömer, i likhet med regeringen, att det behöver införas en stadieindelad timplan för att säkerställa att alla elever får den undervisningstid de har rätt till och därmed bidra till en mer jämlik skola (*Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet* [SOU 2017:35]). Regeringen har beslutat om en proposition, *En stadieindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor* (prop. 2016/17:143), och riksdagen har beslutat i enlighet med propositionen. De nya bestämmelserna träder i kraft den 1 juli i år.

Skolkommissionen pekar mycket riktigt på att det finns evidens för att mer lärarledd undervisningstid ger positiva pedagogiska resultat. Enligt kommissionen gäller detta i synnerhet ämnen där möjligheterna att på egen hand läsa in eller få föräldrastöd är begränsade. Den svenska skolan ska utjämna socioekonomiska skillnader och ge alla människor möjlighet att utvecklas till sin fulla potential. Att ge elever möjlighet till hjälp med läxor och annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid är ett viktigt steg mot en ökad jämlikhet. För att stimulera fler huvudmän att erbjuda sådan hjälp med läxor eller annat skolarbete förstärkte regeringen 2016 satsningen med statsbidrag till läxhjälp för att främja möjligheten för elever att få stöd med läxor eller annat skolarbete utanför den ordinarie undervisningstiden. En del av dessa medel får också användas till ideella föreningar. Skolornas intresse för att erbjuda läxhjälp är stort och ökar. År 2017 betalade Statens skolverk ut totalt 363 miljoner kronor i bidrag till skolor som bedriver läxhjälp. Skolverket betalade också ut 20 miljoner kronor till ideella organisationer som erbjuder läxhjälp. Satsningen möjliggör i dag läxhjälp till totalt 460 000 elever.

Riksdagen har vidare i enlighet med regeringens proposition *En skyldighet att erbjuda lovskola* (prop. 2016/17:156) beslutat om en skyldighet för huvudmän att erbjuda lovskola till vissa elever i grundskolans årskurs 8 och 9. Ett införande av en sådan skyldighet skapar en högre grad av jämlikhet och garanterar att de elever som behöver det erbjuds möjligheten till mer undervisning.

Som en del i arbetet för att stärka nyanlända elevers resultat har en försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan pågått sedan 2013.

Försöksverksamheten har förlängts, och huvudmän som deltar kommer att kunna få bidrag också under 2018.

Detta är några åtgärder som regeringen vidtagit och avser att vidta för att säkra och utöka elevernas undervisningstid. Undervisningstiden har betydelse, men forskning pekar på att lärarens undervisningsskicklighet är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas kunskapsinhämtning och resultat. Här är tid för förberedelser av avgörande betydelse. Därför är det, återigen, viktigt att ca 20 000 fler personer – jag upprepar att det är beräknat som heltidstjänster – anställts i skolväsendet sedan läsåret 2014/15, bland annat genom regeringens satsningar på till exempel fler anställda i förskoleklassen och lågstadiet.

Anf. 27 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Tack, utbildningsministern, för svaret! I vår förra interpellationsdebatt uppfattade jag det som att regeringen och utbildningsministern hade höga ambitioner. Här har jag dock inte sett lika höga ambitioner.

Mer undervisningstid betyder oerhört mycket, precis som Gustav Fridolin pratade om.

Mina tre frågor i dag hänger delvis samman: minskning av den administrativa bördan, mer undervisningstid samt ordning och reda, vilket vi ska återkomma till.

Det är naturligtvis oerhört viktigt att eleverna får tillbringa många timmar med en skicklig pedagog som har stor förmåga att fånga elevernas intresse och överföra kunskap och färdigheter. Sverige ligger ganska långt efter när det gäller undervisningstid. Jämfört med elever i andra länder tappar våra elever nästan ett helt år i grundskolan. Regeringen har från dag ett motsatt sig, tycker vi, att göra nödvändiga investeringar i mer tid mellan lärare och elever.

Under mandatperioden motarbetade regeringen den majoritet i riksdagen som ansåg att undervisningstiden i matte och idrott skulle utökas. Det är bra att regeringen nu tänker om och, om det hinns med, kommer att införa detta.

Jag tycker att regeringen saknar de höga ambitionerna för skolan. Vi pratade tidigare om de nationella proven som avvecklas, vilket försämrar möjligheterna att följa elevernas kunskapsutveckling. Dessutom har administrationen ökat, vilket ger mindre tid för kontakt mellan elever och lärare, och ordningsproblemen är fortfarande väldigt stora.

Regeringen är inte beredd att investera i att utöka undervisningstiden i lågstadiet med en timme per dag, som vi har föreslagit. Inte heller är man beredd att förutsättningslöst undersöka om ett treterminssystem skulle kunna leda till högre kunskapsresultat.

Här är jag lite nyfiken. Jag skulle vara väldigt intresserad av att höra utbildningsministerns skäl till att han inte tror på det. Ni vill inte ens utreda det. Vilka nackdelar ser utbildningsministern med ett treterminssystem?

Jag kan räkna upp vad jag tror är många fördelar, inte minst när det gäller sociala problem med många elever som är ensamma hela långa sommarlovet. Det skulle man också kunna komma till rätta med inom ett treterminssystem.

Vi har också problem med gymnasiet, där man för länge sedan tog bort kopplingen mellan antalet poäng och antalet timmar, något som har lett till

att de flesta elever på gymnasiet i dag inte får den undervisningstid de har rätt till.

Utbildningsministern var också inne lite grann på de socioekonomiska skillnaderna, och även dessa skulle naturligtvis kunna utjämnas om vi hade mer tid för undervisning. I min nästa interpellation återkommer vi till ordning och reda, något som jag också tror skulle betyda jättemycket.

Att ministern tar upp lovskola och läxhjälp tycker jag är lovvärt. Det är initiativ som vi stöder och tycker är väldigt bra.

Andreas Schleicher sa när han var här för några år sedan – han har varit här många gånger – att om ni har en krona över så satsa den inte på mindre klasser utan på lärarna. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi ger våra elever mer undervisningstid.

Anf. 28 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Först har jag en randanmärkning: Jag tror att det är viktigt att vara noggrann i de här internationella jämförelserna som hela tiden återkommer när det gäller undervisningstid. Man ska nämligen komma ihåg att många av de länder som vi jämför oss med har en tidigare formell skolstart än vi i Sverige.

Därför kommer det också att se lite annorlunda ut nu när vi inför en obligatorisk förskoleklass. För de flesta elever kommer det dock att fortsätta vara exakt lika många timmar, och då är det kanske snarare det svenska skolsystemet och hur det fungerar som vi ska diskutera och inte jämförelser med andra länder. Det kan också konstateras att det finns länder som har färre undervisningstimmar än vad Sverige har men som har högre resultat, till exempel Finland.

De internationella jämförelserna haltar alltså lite som argument, men bortsett från den randanmärkningen säger den evidens vi har att mer tid med en bra lärare som har tid att förbereda högkvalitativ undervisning ger högre resultat. Det är ju fruktansvärt bra; det vi gör i skolan gör skillnad.

Vad har då regeringen gjort, och vad gör vi? Det första är att vi har utökat det totala antalet timmar genom att vi ökar antalet matematiktimmar i mellanstadiet med 105. Vi går vidare och ökar antalet timmar i matematik och ämnet idrott och hälsa med vardera 100 timmar från 2019. Dessa timmar omfördelar vi från elevens val, som i dag fungerar mycket dåligt och har dålig utvärdering ute på skolorna. Det finns alltså en möjlighet till en sådan omfördelning utan att det totala antalet timmar ökar.

Det andra vi gör, som inte ger stora rubriker men som spelar väldigt stor roll, är att vi säkrar antalet timmar man får. Det beslut som riksdagen har fattat, på regeringens initiativ, om att vi ska ha en stadiindelad timplan är kanske den största faktiska utökningen av antalet timmar som eleverna får på lång tid, därför att våra utvärderingar visar att eleverna inte har fått det antal timmar som de formellt har rätt till.

Nu säkrar vi alltså antalet timmar genom en stadiindelad timplan där vi mycket tydligare kan följa upp om man har fått det antal man har rätt till, vilket sannolikt ger de flesta elever fler timmar än tidigare.

Det tredje är att vi investerar i undervisning vid sidan av schemat, alltså den där typen av undervisning där man jobba lite mer specifikt med en elevs problem för att hitta andra lösningar och försöka hantera moment

Prot. 2017/18:71

13 februari

Svar på

interpellationer

som eleven har haft svårt för, vilket kanske kräver en annan gruppansättning än bara mer av samma typ av lektioner som man har haft svårt att lösa detta på tidigare.

Detta gör vi genom statsbidrag till läxhjälp och en lagstiftning om lovskola. Det finns ju en anledning till att lovskolan har så goda resultat, och det är att man kan jobba med lite mindre grupper och med just de elever som behöver det allra mest.

Jag fick en specifik fråga om treterminssystem. I mitt interpellations-svar nöjer jag mig med att konstatera att Michael Svensson inte lyckades övertyga sitt utskott om förträffligheten i att göra en sådan utredning utifrån en motion som fanns, och regeringen gör ingen annan bedömning än riksdagen.

Dock motsätter jag mig absolut inte att man tittar närmare på andra typer av terminsfördelningar än vad vi traditionellt har haft i Sverige. Jag brukar säga till kommunföreträdare som lyfter frågan att det vore intressant att se kommuner som försöker sig på en annan fördelning av tiden än vad som är vanligt i skolan i dag. Regeringen har möjlighet att för just den typen av försök bevilja undantag gällande de administrativa reglerna i skollagen. Frågan om treterminssystem skulle alltså kunna undersökas genom den typen av initiativ.

Avslutningsvis, fru talman, är frågan vad det är som gör oss skickliga. Jo, det är att vi har tid till vår uppgift, att vi får förbereda oss så att vi kan specificera på det vi vill göra. Det är klart att här finns en målkonflikt. Om man bara utökar antalet timmar med samma lärare riskerar de att ha mindre möjligheter till högkvalitativ undervisning.

Anf. 29 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Det finns mycket lovligt i det utbildningsministern säger och en hel del som vi är överens om.

När det gäller obligatorisk förskola hade vi lite olika syn. Vi menar att detta är en förändring framför allt för ungefär 3 ½ procent av sexåringarna. Den förändring som vi hade velat göra hade i stället inneburit en förändring för 100 procent av sexåringarna i och med att vi ville att det skulle bli den nya årskurs 1 i grundskolan. Då skulle man få fyra år på sig att uppfylla de krav som man i dag har tre år på sig för. Det skulle ha varit lite förändringar även med stödåtgärder och bedömning.

Det är delvis en matematisk abrovink man gör när vi nu räknar in antalet timmar, men jag inser också att man med hjälp av statistik kan få fram i stort vad man vill. Jag tycker ändå att man i en sådan här interpellationsdebatt eller möjligtvis efteråt skulle kunna ta ut svängarna lite grann. Utbildningsministern har ju själv varit lärare, och då kunde det vara intressant om ministern möjligtvis ville spekulera eller filosofera om det finns några för- och nackdelar med treterminssystem, utifrån lite olika områden.

Vad gäller elevens val tror jag också att det är bra att vi stärker upp så att det blir mer av annan undervisning i stället för detta system som inte har fungerat. I min hemkommun Falkenberg håller man nu på att införa ett tvålärarsystem, något som jag tror är alldeles utmärkt för att få mer undervisningstid. Det är ju naturligtvis som så, vilket vi återkommer till i nästa fråga, att har vi dåliga lärare och dåligt med undervisningstid är det oftast de svaga eleverna som förlorar mest på det hela. Det har vi sett under alltför många år.

Jag nämnde tidigare gymnasiet angående att antalet timmar inte motsvarar kursens poäng, men det är ju ännu värre än så eftersom den ofta dåliga ekonomin i många kommuner gör att det finns väldigt få vikarier. Eleverna får därför ofta sitta utan lärare, gå hem eller ha håltimme. Detta tror jag att vi skulle kunna åtgärda.

Anf. 30 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Förändringen av förskoleklassen är en förändring för alla elever. Det är störst förändring för de elever som i dag inte går i en organiserad skola vid sex års ålder. För de 3 procenten av eleverna kommer det såklart att bli en stor förändring att man nu blir en del av förskoleklassen med den jämlika start in i skolan som det innebär. Att förskoleklass blir obligatorisk innebär också en annan status.

Vi har gjort stora förändringar där förskoleklassen i dag har egna avsnitt i läroplanen. Om vi får på plats en läsa-skriva-räkna-garanti stärker det rätten till stöd i förskoleklassen avsevärt. Arbetet med läsning, skrivning och räkning blir ännu tydligare i förskoleklassen. Det är en förändring för alla. Det jag framför allt vill peka på är att för antalet timmar kommer detta att spela en stor roll i de internationella jämförelserna men inte en jättestor roll för eleverna. Det skulle gälla lika om det var en del av grundskolan. Här bör man akta sig för att bara använda sig av internationella jämförelser som argument i diskussionen och i stället utvärdera det svenska skolsystemet utifrån våra egna styrkor och svagheter.

Jag avslutade interpellationssvaret med att fråga vad det är som gör lärare skickliga. Det är mycket fråga om förberedelsestiden – den du har själv, den du har med kollegor, den där du delar teknik, den där du kan reflektera över undervisningen för att utvecklas, den du har tillsammans med en elev, till exempel i korridoren under ett samtal med en elev, och den du har för att bygga de relationer som gör att det är enklare att utöva ett ledarskap i klassrummet.

Jag ser en risk med att bara fokusera på att utöka antalet timmar. Den lärarbrist som man har byggt upp i Sverige under lång tid innebär att samma lärare ska undervisa mer utan att egentligen få något annat än mindre tid till att förbereda de lektionerna. Det riskerar att leda till mer stress, att fler lärare känner sig otillräckliga och att undervisningens kvalitet drabbas.

Mer undervisning har effekt, men det måste vara mer undervisning på ett sådant sätt att lärare har möjlighet att skapa kvalitet i undervisningen. Det är mycket av min poäng.

Michael Svensson frågade specifikt om treterminssystemet, och jag ska erkänna att jag tycker att det är en intressant och viktig fråga. Jag tror inte att någon skulle säga att om vi hade byggt upp det svenska skolsystemet i dag skulle tiden ha förlagts så som den ligger. Det hade i varje fall inte blivit ett potatislov.

Som loven ligger nu bygger på hur arbetet organiserades när Sverige huvudsakligen var ett agrart samhälle när man till stor del levde av jordbruket och behövde de tider som fanns i loven. Så ser det inte ut för de allra flesta familjer längre. Att då titta på vilka förändringar som kan göras är helt naturligt.

Vi ska kanske akta oss för att alla förändringar av det slaget, som ändå innebär stora förändringar i skolvardagen, ska komma uppifrån genom ett

snabbt initiativ från oss. Vi ska i stället se på om det finns huvudmän som har organiserat, eller vill försöka organisera, skoltiden på ett annat sätt och i så fall använda de utrymmen som lagen ger att göra lokala försök.

Om vi tittar tillbaka på de mest lyckade reformerna i svensk skolhistoria kan vi se att de har gjorts precis på det sättet. Några har gått före, och man har sett vilka brister som finns, rättat till dem utifrån nyköpta erfarenheter, snarare än att man snabbt har pressat igenom en stor förändring för alla. Det är rimligt om vi ska ändra terminsstrukturen så som den ändå har rätt i Sverige sedan folkskolans tid.

Anf. 31 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Jag håller till hundra procent med Gustav Fridolin om undervisningstiden. Det är inte bara undervisningstiden som är viktig. Det gäller inte heller pengar. Vi vet att Sverige satsar mest per elev i dag av OECD-länderna. Däremot är skickligheten hos läraren oerhört viktig. En underpresterande eller dålig lärare som undervisar 15 eller 30 elever spelar ingen större roll – mer än möjligtvis att ytterligare 15 elever får dålig undervisning.

Vi vet att olika regeringar sedan 30 år tillbaka har medverkat till att statusen för lärarna har sjunkit. Därmed har det blivit mindre intressant att bli lärare. Det är inte bara en lönefråga, utan det är också fråga om en administrativ börda och friheten i yrket. I ett riktigt bra skolsystem ska studenterna hämtas från den bästa och smartaste tredjedelen av samhället. För 20 år sedan gick det 10–12 sökande per plats till lärarutbildningen. I dag vet vi att så inte är fallet.

Jag instämmer helt i dessa tankar. Det handlar inte bara om att ytterligare justera lärarutbildningen, utan det handlar om att få en bra ambitionshöjning och vidareutbildning av de befintliga lärarna i dag. Vidare måste vi få kommunerna att inse att rektorerna är oerhört viktiga i arbetet att hjälpa och stödja sina lärare.

Anf. 32 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Nej, Sverige investerar inte mest per elev i OECD. Sverige ligger på ungefär snittet i OECD i investering per elev i grundskolan. Då ska man veta att Sverige investerar mer i annat än undervisning och elevhälsa än andra länder. Om vi tittar på resurserna till undervisning och elevhälsa ligger Sverige faktiskt under snittet.

Om regeringens prioriteringar håller, och om vi tillför de 6 miljarder som ska gå till undervisning och elevhälsa, då kommer Sverige att 2020 ligga på snittet i OECD på hur mycket resurser som ges till skolan.

Varför säger jag detta? Jo, därför att resurser är viktiga. De är såklart inte det enda viktiga, utan det viktigaste är hur vi använder de resurser som finns. Men mycket av det som kan göras för att höja kvaliteten i undervisningen för att stärka skolan är sådant som faktiskt kostar. Det handlar om mer tid med eleverna, fortbildning, att jobba med kollegor, avlastning och lärarassistenter. Detta kräver resurser, och de är viktiga.

Jag hör till dem som starkt argumenterar för att den stora nedskärning som skedde i skolan framför allt under 90-talskrisen, som också återkom under finanskrisen, har påverkat resultaten. Därför är det viktigt att gemensamt satsa mer på skolan.

Jag vill också få fört till protokollet att jag lite vänder mig mot be- greppsapparaten, att vi talar om dåliga och skickliga lärare. Jag tror snarare att vi måste diskutera vad det är som gör mig skicklig, att jag får vara lärare på det sätt som jag en gång ville, det jag förberedde mig för. Stress är en mycket stor fiende. Att jag inte får tid att jobba med mina kollegor är en stor fiende. Att jag ska springa från den ena lektionen till den andra är en stor fiende. Det är där målkonflikten mellan undervisningstid och lärarens möjlighet att göra ett bra jobb uppstår.

Jag är orolig för att om man rätt av inför den extra timmen i veckan i lågstadiet, som Moderaterna föreslår, är det samma lärare som ska under- visa den extra timmen. Det kanske riskerar att fler lärare bränner ut sig och att kvaliteten på den undervisning de bedriver blir sämre.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellationerna 2017/18:286, 288 och 300 om våld och hot i skolan

Anf. 33 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Michael Svensson har frågat mig vilka åtgärder jag som statsråd avser att vidta för att stärka ordning och reda i klassrummet, så att fler elever kan känna sig trygga och lära sig mer i skolan.

Robert Stenkvist har frågat mig vad jag som statsråd och regeringen tänker göra för att komma till rätta med den rådande situationen med allt- mer och allt grövre våld på skolorna i vårt land. Robert Stenkvist har också frågat vilka konkreta åtgärder jag som statsråd och regeringen redan vid- tagit.

Ann-Charlotte Hammar Johnsson har frågat mig vilka konkreta ini- tiativ jag som statsråd avser att ta för att göra skolan till en trygg miljö för såväl lärare som elever.

Här följer ett samlat svar på dessa frågor.

Först vill jag understryka vikten av att alla barn och elever liksom all personal är trygga i skolan. Kränkningar, hot och våld mot barn, elever eller personal får aldrig accepteras. Ordning och reda i klassrummet är, precis som Michael Svensson anger, en förutsättning för barns och elevers lärande och utveckling. En trygg arbetsmiljö främjar förstås också attrak- tiviteten i läraryrket.

Skolhuvudmannen har enligt skollagen ett ansvar för att utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Statens skolinspektion utövar i nära dia- log med lärare och elever regelbunden tillsyn av skolans arbete med trygg- het och studiero och arbetet med normer och värden. Vidare ställer arbets- miljölagen krav på arbetsgivaren när det gäller upprätthållande av en god arbetsmiljö. I arbetet med kränkningar, hot och våld mot personal behövs väl fungerande rutiner som är kända av alla, rutiner som även innefattar skolans kontakter med socialtjänst och polis. Misshandel är ett brott och är straffbelagt enligt brottsbalken oavsett var brottet fysiskt begås. Det är naturligtvis särskilt allvarligt när den här typen av brott begås i skolan. Statens skolverk rekommenderar att skolan vid allvarliga incidenter även anmäler misstankar om brott till polisen.

Skolinspektionen rapporterar i Skolenkätens fördjupade analys från 2015 om samvariation mellan upplevd trygghet i skolan och skolupplevelsen i övrigt. Elever som känner sig trygga svarar i betydligt högre utsträckning än andra elever att skolan är intressant och rolig. Behovet av utvecklingsarbete i frågor om trygghet och studiero framgår även av rapporter av OECD och av Skolverket.

Regeringen har under mandatperioden genomfört flera åtgärder med målsättningen att alla ska vara trygga i den svenska skolan och att barn, elever, lärare och annan personal ska trivas. Fler vuxna i skolan är såklart avgörande för en trygg skola. Regeringen har gjort satsningar på fler anställda i till exempel förskoleklassen och lågstadiet, vilket bidragit till att totalt 20 000 fler anställts på heltid i skolväsendet sedan läsåret 2014/15. Ytterligare åtgärder som regeringen har beslutat om är förordningen om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och specialpedagogiska insatser och för fortbildning när det gäller insatser som handledning och anpassning av undervisningen. Skolverket har vidare fått i uppdrag att genomföra insatser för att förbättra det förebyggande och främjande arbetet i elevhälsan.

Skolverket erbjuder inom de nationella skolutvecklingsprogrammen kompetensutveckling för lärare och annan personal i skolan, bland annat för arbetet med ökad trygghet och studiero. Skolverket har också fått i uppdrag att utvärdera programmet Mentors in Violence Prevention vid användning i skolan. Syftet är att undersöka om programmet leder till förändring av stereotypa könsmonster och könsnormer som kopplar samman maskulinitet och våld samt om programmet leder till förändring av attityder och beteenden kopplade till pojkars våld.

Skolkommissionen påtalar i sitt slutbetänkande *Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet* brister i trygghet och studiero. Betänkandet framhåller, i linje med forskning på området, vikten av ett främjande och förebyggande arbete – ett arbete för att undvika att det går så långt som till kränkningar, hot och våld. Regeringen har därför beslutat att ge Skolverket i uppdrag att kartlägga hur ordningsregler och disciplinära åtgärder används inom skolan samt lämna förslag till åtgärder i syfte att uppnå en skolmiljö präglad av trygghet och studiero.

Detta är några av de initiativ som regeringen har tagit för att stärka tryggheten och ordningen och komma till rätta med den rådande situationen med våld i skolan så att barn och elever kan lära sig mer.

Anf. 34 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Tack så mycket, utbildningsministern, för svaret!

Vi har pratat om en hel del här i dag, och det finns oerhört mycket mer att diskutera i utbildningsdebatten om hur vi ska stärka resultaten i den svenska skolan. Vi har pratat om lärare, undervisningstid, statsbidrag och prov.

Det finns några, som det populärt heter, lågt hängande frukter som vi vet skulle påverka oerhört mycket för många elever. Det är rätt kost, sömn och motion – väldigt enkla saker som det inte behövs några större regeländringar för att införa. Men det är också arbetsro eller ordning och reda i klasserna. Jag tror att det sista är en oerhört viktig fråga. Jag tror att vi rent av inte skulle behöva prata om en del andra problem om vi hade ordning och reda i skolan.

Den svenska skolan har ganska stora problem med tryggheten. PISA-mätningen visar att svenska elever skolkar mer än elever i andra länder och att var sjätte 15-åring utsätts för kränkningar och trakasserier flera gånger i månaden.

Enligt en undersökning från Lärarnas Riksförbund har var fjärde lärare blivit utsatt för någon form av illabehandling, hot, våld, sexuella trakasserier eller kränkningar. Detta i en viktig arbetsmiljö för många människor, både vuxna och elever. Därför tror jag att det är oerhört viktigt att vi tar krafttag mot detta.

Bristen på arbetsro i skolan leder också, som jag tror att ministern nämnde, till sjunkande kunskapsresultat. Och vilka är det som alltid förlorar på detta? Jo, det är de svagpresterande eleverna. Jag kommer själv ihåg när min dotter gick i årskurs 5 på mellanstadiet och bad lärarna att få ha hörlurar på sig för att inte bli störd av en tre fyra andra i klassen.

Jag tror att det handlar om ledarskap. Jag tror att det handlar om det som vi talade lite grann om i förra debatten: rektorer som har tid för sitt pedagogiska ledarskap – att vi får huvudmännen att inse att den snabbaste åtgärden för att komma till rätta med dessa problem är att stödja och hjälpa rektorerna i deras viktiga arbete.

Men jag tror också att vi behöver mer av ledarskap i den svenska skolan – i lärarutbildningen men också i en fortbildningsinsats för de lärare som finns i skolan i dag så att lärare har förmåga att ta initiativet i klassen och pedagogisk skicklighet att använda olika metoder för olika elever.

Anf. 35 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Tack, utbildningsministern, för svaret!

Jag håller med om en del av vad Svensson sa, särskilt att ledarskapet behöver stärkas och att stöket påverkar skolresultaten.

Bakgrunden till min interpellation är att vi på senare tid har sett en kraftig ökning av våld och grova sexuella övergrepp i skolan – även i grundskolan, som jag skrev i min interpellation. Vi har tyvärr till och med sett fall av misstänkt våldtäkt i landets skolor.

Som en rejäl varningsklocka – nu har det gått en tid sedan dess, men när jag skrev interpellationen hade det gått mycket kort tid – har vi sett det tragiska mordet i en gymnasieskola i Enskede. I intervjuer med eleverna på skolan efter dådet framkom det att många elever var rädda för och kände sig hotade av den elev som utförde mordet. Trots det vidtogs inte tillräckliga åtgärder.

Naturligtvis kan inte alla våldsbrott förebyggas eller förutses; så är det. Men i skolan i Enskede fanns det tydligen gott om varningssignaler, vilket enligt mitt förmenande gör händelsen extra tragisk.

Också hot och våld mot lärare är ett allvarligt problem i en del skolor, framför allt i områden som polisen pekar ut som särskilt utsatta. I min hemkommun har en skola under en period anställt vakter för att säkerställa säkerheten för elever och lärare. Det var säkert rätt gjort av kommunen i det läge som rådde då.

Min första fråga var vad regeringen tänker göra för att komma till rätta med den rådande situationen med allt mer och grövre våld i skolorna. Det har vi fått svar på, bland annat att kränkningar, hot och våld mot barn, elever eller personal aldrig får accepteras.

Det håller jag självklart med om. Det håller ju alla med om. Men man måste också visa det i praktisk handling. Det räcker inte att bara säga det, om än aldrig så många gånger, utan man måste också någon gång sätta ned foten.

Min nästa fråga var vilka konkreta åtgärder regeringen redan har vidtagit. I sitt svar nämnde statsrådet personalförstärkningar, satsningar på elevhälsan och specialpedagoger.

Det här är bra och viktiga satsningar. Jag har inget att anföra mot de åtgärderna – tvärtom. Men det räcker ju inte för att förebygga sådana mycket allvarliga händelser som vi har sett de sista åren. En specialpedagog skulle inte kunna förhindra det som skedde i Enskede.

Vi tror att man måste kunna avskilja elever, till exempel den elev som utförde mordet i Enskede skola. Det är åtgärder som kanske blir publikt impopulära. Jag kan tänka mig vad det står på vissa ledarsidor och i politiska kolumner i tidningarna. Men eleverna och tryggheten i skolan måste ju gå före hur populär man blir i landets tidningar.

Anf. 36 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag har suttit här och lyssnat på ett antal interpellationer, och det finns, som Michael Svensson var inne på, mycket man skulle kunna säga som hänför sig till detta område. Det kanske inte skulle behövas fler vuxna om det inte vore för det vi ska tala om nu: oordning, kränkningar och annat som förekommer i skolan. Då hade man kunnat använda resurserna på ett bättre sätt. Det kanske skulle behövas fler vuxna ändå, men inte för att kompensera för detta, som vi måste komma till rätta med.

Jag skulle också, för dem som läser och tittar på detta, vilja börja med att säga att det görs mycket bra i skolan. Det är viktigt att få det sagt, för nu fokuserar vi på det område där vi ser allt större problem och en spridning av dåligt beteende, som skapar en dålig arbetsmiljö.

Som tidigare sagts vittnar flera lärare om att de är rädda, blir hotade och känner sig tvingade att ställa in lektioner om detta är möjligt. Det finns nämligen också skolor där kulturen är att man inte ställer in lektioner, vilket är ett av de verktyg som faktiskt kan användas men som alltså kanske inte används. Det är problematiskt, om detta skulle behövas.

Lärare vittnar också om att de känner sig övergivna av rektor och regelverk och ofta lämnas helt ensamma att hantera situationen. Detta försvåras om regelverket inte tillämpas som det borde. Lärarna hindras då att ta till de åtgärder som situationen kräver. Resultatet blir att lärare känner sig uppgivna, stöket tilltar och elever tillåts förstöra. En skötsam majoritet förlorar, samtidigt som de som fördärvar även förstör för sig själva och för sin utbildning.

Jag har ett antal fallbeskrivningar, och här följer en från en lärare: Under en lektion öppnas och stängs dörren till klassrummet minst tio gånger av elever som bestämt sig för att inte vara kvar under lektionen, för att sedan komma tillbaka igen och störa den studiero som för tillfället råder. Väl inne i klassrummet igen klättrar dessa elever på möbler, kryper runt på golvet och kastar saker på varandra och oss pedagoger. Vi vuxna blir inte lyssnade på utan blir kallade ett antal könsord – jag tänkte inte ta upp dem. Vid tillsägelse får vi höra: Du bestämmer inte över mig; jag får göra som jag vill.

På rasterna och även på lektionerna när elever får tillsägelser vid dåligt beteende kan de sparka och slå oss vuxna samt hota oss med till exempel sopkvastar. De siktar på vår kropp. Detta är inte en engångsföreteelse utan något som vi pedagoger upplever dagligen.

När elevernas skoldag väl är slut är det meningen att vi ska gå på möten, planera, summera och analysera dagen som varit. På grund av allt som hänt under dagen får jag lägga detta åt sidan för att i stället ringa runt till vårdnadshavare och skriva incidentrapporter. Till och med den tid som ska ägnas åt förberedelser inför nästa lektion äts alltså upp, och förberedelserna blir inte av.

Läraren fortsätter: Jag funderar starkt på att lämna läraryrket på grund av hur svensk skola ser ut och dess oförmåga att lösa de problem som finns i dagens skolmiljö. Helst av allt vill jag ju inte sluta, då jag tycker att det är fantastiskt att undervisa och få följa elevernas utveckling. Men under dessa premisser, där våld, hot och kränkning av oss pedagoger och mellan elever pågår dagligen, är det svårt att tänka sig en fortsättning.

Det här är skrämmande. Det handlar om ett bristyrke som är viktigt för dem som ska starta sin bana i livet, växa upp och ta del av samhället. Detta berör mig starkt. Man tänker på vardagen för dessa lärare och vad det innebär för de barn som inte får det de ska ha. Jag återkommer i nästa anförande.

Anf. 37 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, Robert Stenkvist och Michael Svensson, för interpellationerna! Tack också, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, för att du påpekar det som vi vet, men det är farligt när det försvinner: Det finns många skolor där det pågår ett starkt arbete, där man lyckas med ledarskap och trygghet och där eleverna känner sig trygga. Den stora majoriteten elever i Sverige går till skolan och känner sig trygga, precis som den stora majoriteten lärare. Det är inte heller så enkelt att vi kan säga att vi vet att vi har en ökning. Alla sådana undersökningar kan diskuteras, vändas och vridas, och de pekar ofta åt lite olika håll.

Men med detta sagt ser vi de rapporter som härrör från anmälningar, från Skolinspektionen och från OECD:s granskningar. Vi hör vad ni interpellanter vittnar om, och jag ser själv hur det ser ut då jag – vilket händer relativt ofta – är ute på skolor utan att det rör sig om studiebesök och utan medierna närvarande. Nej, det får inte vara så att elevers arbetsro bryts, att tryggheten förstörs, att man är orolig för vad som ska hända på rasten eller att lärare är oroliga för hur de kan använda de verktyg de faktiskt har. Man ska vara trygg, både i sin lärarroll och som elev.

Jag tror att det i slutändan handlar om tre saker. För det första handlar det om personal. Man måste vara tillräckligt många som gör jobbet för att man ska kunna möta den där eleven som är stökig eller behöver mötas innan det blir för stökigt. Man måste vara tillräckligt många för att jag som lärare, om jag känner mig utsatt, snabbt ska kunna gå till någon och diskutera hur jag arbetar mig vidare. Personal är viktigt.

Det handlar också om rutiner. Låt mig peka på fyra områden där rutiner är särskilt viktigt. Jag ska, om jag blir utsatt som lärare, veta att jag har en rektor som ställer upp för mig, som jag kan gå till och som tar fallet vidare och tar de kontakter som behövs, oavsett om det är med vårdnadshavare, kommun eller det offentliga i övrigt.

Vidare handlar det om ordningsregler. Vi vet att de är ett väldigt bra verktyg på de skolor där de fungerar och där tryggheten fungerar. Just därför försöker vi nu sprida det verktyget så att gemensamt respekterade ordningsregler används på alla skolor.

För det tredje är skolan inte någon allmän plats. Den är till för dem som jobbar där. Det måste vara tydligt i rutinerna att det inte springer människor på skolan som inte hör hemma där.

För det fjärde måste de regler som faktiskt finns, till exempel om att avskilja elever eller om mindre, disciplinära befogenheter som lärarna har i klassrummet, vara kända och användas. Det är viktigt att rutinerna är tydliga – att det vi i riksdagen och i lagar har beslutat att man kan använda som skola, huvudman eller lärare också de facto används i situationer där det kan göra nytta. En elev som stör andras trygghet och studiero kan till exempel avskiljas från undervisning eller flyttas till en annan skola.

Det tredje, vid sidan om personal och rutiner, är såklart ledarskap och kompetens: ledarskap från rektor som förmedlar att detta är frågor som tas på största allvar. En trygg skola är en förutsättning för kunskapsuppdraget. Det handlar också om ledarskapet i klassrummet för mig som lärare och om att jag har förutsättningar att utöva det.

Kompetens handlar om att jag vet att jag ska jobba med elever som, om jag möter dem på rätt sätt, faktiskt inte behöver vara stökiga. Jag måste ha förutsättningar och verktyg, till exempel att jobba tillsammans med speciallärare.

För att alla dessa tre delar ska kunna stärkas – personal, rutiner och ledarskap och kompetens – måste staten kunna vara närvarande särskilt på de skolor som har tuffa förutsättningar. Ibland krävs det att det kommer någon utifrån för att ett förändringsarbete ska bli möjligt.

Vi vet att förändring är möjlig. Vi ser skolor som har tuffa förutsättningar och uppvisar väldigt goda resultat när det gäller trygghet och studiero. Vi har skolor som har varit mycket stökiga och där många elever haft problem men där det sedan vänt och blivit förändring. Staten kan genom Samverkan för bästa skola bidra till ett sådant arbete.

Anf. 38 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Frågan är hur vi ska locka fler lärare till yrket när vi fortfarande har så stora problem. Bristsituationen har delvis gjort att det, även om lönefrågan inte är löst, blivit betydligt högre löner för många lärare i många kommuner. Detta kan möjligtvis bli ett problem för rektorerna så småningom, eftersom många förstelärare har gått om dem lönemässigt.

Men när vi dagligen läser om slagsmål, våld, hot och kränkningar samt ett språkbruk som vi aldrig skulle acceptera i något annat sammanhang måste vi ställa oss frågan: Är detta kanske det största problem vi har just nu i skolan? Vi vet ju att det leder till betydligt mindre undervisningstid. Jag tror att jag i min förra interpellationsdebatt talade om att eleverna går miste om ungefär ett år.

Detta är dock en sanning med modifikation. Någon har räknat ut att alla de minuter som det tar att sätta igång en lektion och den tid som går förlorad därför att många går innan lektionen är avslutad motsvarar ungefär ett helt år under de nio åren i grundskolan. Detta är alltså inte bara ett ordningsproblem, som vi gemensamt konstaterar försämrar resultatet

främst för de svaga eleverna, utan det leder också till mindre undervisningstid. Frågan är vilka fler ordningsregler som utbildningsministern kan tänka sig.

Jag tror, som sagt var, att det är oerhört viktigt med ledarskapet. Gamla tiders lärarauktoritet har försvunnit, på gott och på ont. En del kanske skulle behövt den i dag, och en del kanske saknar den. Men den borde naturligtvis ha ersatts med ett modernt ledarskap. Men i och med att det har blivit en statussänkning av läraryrket kanske ett antal människor har kommit in på detta yrke som i stället borde ha sysslat med någonting annat i livet. De har kanske inte det rätta fokus som behövs för att få eleverna intresserade.

Gustav Fridolins kollega Anna Ekström lär ha ringt till någon på Internationella Engelska Skolan och berömt dem för deras pedagogiska skicklighet och profil – det gällde inte den senaste vinstdebatten. Jag vill fråga utbildningsministern om de kan tjäna som ett föredöme.

Jag har också hört att utbildningsministern har varit i Skåne och besökt Ölyckeskolan. Jag såg reportaget därifrån. Det är en skola som leds av en tydlig pedagogisk ledare, som för övrigt är före detta militär – men det hör egentligen inte till saken. Men det är tydliga ordningsregler där, och det är tydlighet som präglar hela skolan. Är det ett föredöme att ta efter? Och hur kan utbildningsministern se till att det genomförs på fler ställen i landet?

Anf. 39 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Jag ska ta upp en del saker i utbildningsministerns anförande. Vi vet att det mycket grova våldet har ökat. Det fanns inte när jag växte upp. Det är en helt ny företeelse. Därmed måste det logiskt sett ha ökat.

Det är klart att vi måste ha ordningsregler, och det har alla skolor i dag. Men det måste finnas en skala och en trappa uppåt som innebär att om man struntar i ordningsreglerna – det gör en del, men det är ganska få – får det konsekvenser.

Jag håller med om att skolan inte är någon allmän plats. Detta får alla partier ta tag i och fundera på vad vi ska göra i framtiden. Det är ny företeelse. Vi har tidigare inte brytt oss om vilka som går in och ut ur skolor, men det måste vi börja fundera på nu.

Utbildningsministern säger att reglerna måste användas. Det fanns regler i den skola i Lund där det skedde en tragisk våldtäkt. Ändå fick den flicka som blev utsatt möta gärningsmannen på skolgården. Det är förfärligt, det är bedrövligt och det är fullständigt oacceptabelt att sådant händer. Det kanske var den enskilda rektorn som tog ett mycket dåligt beslut.

Till skillnad från kanske Michael Svensson talar jag om mycket allvarliga brott. Men man behöver tala om båda sakerna, och jag tror att det finns ett samband.

Skollagen är helt enkelt inte anpassad för denna typ av brott. Anser inte utbildningsministern att vi behöver förändra skollagen? Det är en ny situation. Det är inte som när utbildningsministern och jag gick i skolan. Jag tänker på speciella skolor för belastade elever som utgör ett hot mot andra elever, eller kanske hemundervisning under en kortare eller en längre period.

I det skriftliga svar som jag fick av statsrådet står det med anledning av Skolenkäten: ”Elever som känner sig trygga svarar i betydligt högre utsträckning än andra elever att skolan är intressant och rolig.” Det är betydligt allvarligare än så.

Jag läste nyligen en bok av hjärnforskaren Martin Ingvar. Han har vetenskapligt visat att elever som känner sig otrygga lär sig ingenting, då hjärnan genom årtusenden anpassat sig för överlevnad i farofyllda situationer. I ett otryggt klimat kopplar hjärnan helt enkelt bort inläringen. Det är en överlevnadsstrategi som vi har haft i tusentals år.

I ett otryggt klassrum kopplar eleverna alltså bort inläringen – de elever som känner sig otrygga.

Om eleverna över huvud taget ska kunna lära sig någonting måste klassrummen vara lugna och trygga. Många klassrum är tyvärr inte det i dagens svenska skola. Det gäller speciellt i vissa områden, som jag talade om tidigare.

Man får vara mer än lovligt naiv om man inte inser att detta påverkar studieresultatet negativt. Det är förmodligen en orsak, och kanske den viktigaste, till vår nedåtgående trend i PISA-undersökningarna. Den senaste visade i och för sig på en svag uppgång.

Kan statsrådet göra en reflektion över detta? Behöver vi inte en ny verktygslåda med åtgärder när verkligheten nu ser ut som den gör?

Anf. 40 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Jag tackar utbildningsministern för det som sas. Jag tog tidigare upp ett fall och lärarnas berättelser om hur de blir slagna med kvastar och får höra alla möjliga ord. Detta handlar om lågstadieelever. Dessa problem har alltså gått ned i åldrarna. Det är verkligen skrämmande. Det finns många sådana berättelser. Sydsvenskan har haft en insändarsida där lärare har pratat av sig, och vi ser att det finns ett uppdämt behov av att tala om den verklighet som de dagligen möter.

Det talades i ett tidigare inlägg här om en ny verktygslåda. Jag är lite bekymrad över att de verktyg som finns inte används. Jag instämmer i mycket av det som utbildningsministern tog upp i sitt inlägg om vad man faktiskt kan göra. Det som skrämmer mig är att man inte gör det. Det är aldrig kul att stänga ett klassrum eller en skola för dagen eller att vidta andra åtgärder på grund av de stora saker som kan hända. Men det är nödvändigt.

Jag känner att det har blivit så att lärarna nästan kan bli gisslan om de lämnar en anmälan uppåt till rektor och det inte händer någonting – det råder en tystnadskultur. Sedan finns det också på sina håll fackliga representanter som inte längre verkar vilja göra sitt arbete.

Det finns personal som har fått lämna sitt jobb när man har gjort en anmälan till Arbetsmiljöverket. Jag kan inte säga att det berodde på just det. Men enligt berättelserna är detta i alla fall någonting som det inte ses med blida ögon på.

Om Skolinspektionen ska göra den kartläggning som framkom i svaret tycker jag att det är mycket bra. Men jag är mycket bekymrad. Jag hoppas verkligen att det blir på riktigt, så att vi får en riktig bedömning av hur läget ser ut.

Det råder en tystnadskultur, och berättelser når inte fram. Man sitter där och kan inte göra någonting. Eleverna får inte lämna klassrummet, och

man ska helst inte ringa till föräldrar och så vidare. Detta är utbrett på sina håll. Någon säger också att polisanmälningar inte görs – man har inte den kulturen.

Då känner jag att man har fastnat i någonting annat än det som är avsett. Man måste vidta åtgärder. Då måste man också ha modet att stå upp för de åtgärder som man vidtar i skolan. Då är jag tillbaka till det som Michael Svensson sa om ledarskap och vart det har tagit vägen.

Det finns kanske politiker på kommunnivå som sitter i en nämnd och tror att allt fungerar väl. Men de får inte det material som de skulle behöva för att kunna göra något politiskt. Det sägs: Skolan har ni inte med att göra, för den sköter vi i organisationen.

Samtidigt är det denna kultur som råder. Och dessa barn och ungdomar kan få hålla på med detta spel och fördärva för sig själva och för andra – sitt liv och sin framtid. Jag är mycket bekymrad över detta.

Anf. 41 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Jag tackar interpellanterna igen. Jag håller med om mycket av det som de säger. För mig är detta – jag vill föra in den dimensionen här oavsett vad vi tycker om vinst och annat – en av anledningarna till att vi inte ska beskriva skolan som en marknad. Oavsett hur vi tycker att systemet ska vara uppbyggt är detta ingen marknad i betydelsen att man som elev eller förälder är en kund. Det är en del av välfärden där det också ställs och ska ställas krav, både på eleven om hur man uppför sig och betar sig och i förekommande fall på vårdnadshavaren. Det är viktigt att vi har med oss detta när vi beskriver vad skolan är och hur skolan ska fungera och att vi stärker skolans olika aktörer för att de ska kunna klara denna uppgift.

Detta tror jag att vi i grunden kan vara eniga om. Sedan leder det också till slutsatser om hur man bygger systemet på bästa sätt, och det kan vi säkert diskutera vidare. Men grunden att du inte är kund utan medborgare, som har rättigheter men på vilken det också kan ställas krav, är viktig för mig – inte minst, i detta fall, i förhållande till vårdnadshavare.

Jag återkommer då till en fråga som Michael Svensson ställde: Vad ser jag när jag möter några av skolorna i Sverige? Speciellt intressanta är självklart de som har haft riktigt svåra problem med stök och brott som begås – utan att det riktigt uppfattas som brott – och som sedan sett en utveckling där det i dag faktiskt finns trygghet och studiero.

Två saker återkommer: Det finns tydliga regler som är gemensamt respekterade och som lärarna vet att de kan falla tillbaka på. Det finns också tydliga förväntningar på eleverna – förväntningar som är kommunicerade, och kan behöva kommuniceras vidare konsekvent och kontinuerligt, till vårdnadshavare.

Det är en av anledningarna till att en av de viktigaste sakerna vi gör är att sprida det verktyget – verktyget ordningsregler – och se hur det fungerar samt kunna använda det vidare på alla Sveriges skolor. Det ger en helt annan typ av ledarskap än om du uppfattas komma med en ny regel för ett problem som uppstår: att man vet vad grunden är och hur förväntningarna ser ut, att förväntningarna är konsekvent kommunicerade till elever och vårdnadshavare och att lärare kan luta sig mot dem.

Precis som Ann-Charlotte Hammar Johnsson beskriver innebär skollagen att man har rätt långtgående befogenheter både vad gäller vilka sanktioner man kan använda för den som inte följer ordningsregler och vad

Prot. 2017/18:71
13 februari

Svar på
interpellationer

gäller hur man kan arbeta för att säkra trygghet och studiero i en akut situation. Jag skulle säga att till exempel den diskussion vi har haft i utbildningsutskottet om det som hände i Lund visar att problemet i dag kanske inte är bristen på regler utan att reglerna verkligen ska användas.

Då är vår uppgift att ta reda på hur vi säkrar att reglerna används. Du kan i dag avskilja elever och undervisa elever enskilt. Det finns ett bra reportage i Lärarnas tidning, tror jag att det är, om den så kallade skolakuten i Stockholms kommun som används för elever som för närvarande inte kan undervisas på annan plats. I det rättsliga systemet finns Statens institutionsstyrelse. Vi har alltså denna typ av verktyg, men vi måste säkra att de används och kan användas.

Ibland är det en fråga om resurser – till exempel för Statens institutionsstyrelse, där vi nu tillför resurser – men väldigt ofta är det en fråga om att man ska känna trygghet i att man får använda de befogenheter vi har gett. Där är vår gemensamma uppgift viktig. I uppdraget att sprida ordningsregler finns också uppgiften att sprida de disciplinära befogenheter som finns i dag.

Allra sist skulle jag vilja tillägga en sak. På samma sätt som trygghet ger kunskap kan kunskap vara trygghetsskapande. Om jag får förutsättningar att hänga med på lektionerna och om mitt självförtroende får vara intakt och inte bryts ned under skolgången, både i mina relationer till andra elever och i relationerna till lärare, är förutsättningarna för att jag ska sköta mig genom skolgången väldigt mycket bättre.

Där blir andra kunskapsfrågor som vi tillsammans diskuterar, till exempel tidigt stöd och lärarnas förutsättningar för ledarskap, viktiga.

Anf. 42 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Det är oerhört mycket som har hänt i den svenska skolan, inte bara de senaste 10 åren utan de senaste 30–40 åren.

Trots min ålder och att det var ett tag sedan jag själv gick i skolan tror jag faktiskt att jag, om jag bara fick någon minut på mig, skulle kunna räkna upp i princip samtliga lärare jag har haft – från och med årskurs 1. Jag kanske inte kan alla i gymnasieskolan, men i princip kan jag alla de andra lärarna. Jag kommer också ihåg dem med stor kärlek, faktiskt, för de var fantastiska i sin lärarutövning och lärargärning.

Många var väldigt tydliga; det var till och med så att några lärare hade otrolig respekt med sig. Det var ingen idé att någon ens försökte någonting. Man räckte naturligtvis upp handen och frågade om man fick göra det ena eller det andra. Som jag sa tidigare fanns det också en auktoritet där, men den var inte alltid negativ. Den kunde faktiskt även vara positiv.

Vi ska väl också nämna i debatten, precis som Ann-Charlotte Hammar Johnsson tidigare var inne på, att allt inte är bedrövligt i svensk skola. Det finns väldigt mycket bra också. Inte minst är det värt att tala om för er som sitter där uppe på läktaren och för alla dem som kanske följer debatten i tv att det finns fantastiskt mycket bra som görs i svensk skola.

Detta är dock ett oerhört allvarligt problem, och jag undrar naturligtvis om utbildningsministern anser att det finns fler åtgärder att vidta. Vi föreslog ju att lärarna ska få med sig mer av ledarskapsfärdigheter från lärarutbildningen, men det sa regeringen dessvärre nej till. Jag läste också i morse om mobiltelefoner – det var någon som tog en bild på ett nationellt prov och skickade vidare. Skolinspektionen ville att skolan skulle åtgärda

detta. Det gjorde man, men man fick nej till att samla in alla mobiltelefoner.

Prot. 2017/18:71
13 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 43 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Jag kan inte låta bli att reflektera över Svenssons sista inlägg. Jag jobbade på Malmsjö skola med en liten, tunn lärarinna som hade en riktigt, riktigt svår klass. När hon hade klassen kunde man dock höra en knappål falla. Och hon var liten – en av de minsta lärare jag har jobbat ihop med. Det var fantastiskt, faktiskt. Man skulle egentligen undersöka vad det var som gav henne auktoritet och vad som gjorde att hon kunde styra klassen på det fantastiska sätt hon gjorde.

Jag har bara ett par korta kommentarer. Nej, skolan är ingen marknad i egentlig mening. Vi har dock Engelska Skolan, och det verkar faktiskt vara den som lyckas bäst med ordning, undervisning och inläring i skolan. Det är väl värt att ta i beaktande. Men någon vanlig marknad är det inte, och finns det någon kund är det skattebetalarna.

När det gäller att använda de regler som finns funderar jag fortfarande över detta med rektorn i Lund. Man kanske får utbilda rektorerna så att de verkligen använder sig av det regelverk de har. Om en rektor inte vågar ta tuffa beslut kanske den inte ska vara rektor över huvud taget. Det kan ju vara så.

När det gäller stöket i skolan och läraryrket har jag pratat med en del lärare. Det är inte lönen eller arbetsvillkoren i övrigt som avskräcker människor från att fortsätta i läraryrket, utan det är stöket i skolan. Då talar jag om de lite mer utsatta områdena. Detta gör alltså att läraryrkets attraktivitet minskar, och det är allvarligt. Detta är en viktig fråga på många olika sätt.

Anf. 44 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M):

Fru talman! Det vi talar om nu, det vill säga oordning i klassrum och på skolor samt kränkningar, är oerhört allvarliga problem.

Precis som de andra debattörerna här funderar jag på det regelverk vi har och som man på sina håll inte använder i någon större omfattning. Det lärarna upplever kommer inte vidare till rektor, och kommer det vidare stannar det där. Eller också går det vidare men försvinner in i ett system och kommer aldrig fram dit det ska, och man når inte fram till ungdomarna, barnen och deras föräldrar. Jag undrar varför man inte börjar med att ringa hem. Det är många lärare som ringer hem och lägger väldigt mycket tid på detta under planeringstid.

För att få rätsida på någonting måste man sätta ned foten. Då får man säga att det är nolltolerans. Vi här inne kan säga att det råder nolltolerans mot det vi har talat om, men det måste på något vis också få gehör ute i samhället. Vi är nämligen i stor utsträckning på väg åt fel håll när det gäller skolan. Vi kan se och höra de upplevelser som finns av hur det går till i vardagen på ett ställe där eleverna ska skaffa sig utbildning, och det får inte fortsätta.

Min fråga till ministern är egentligen, vilket Michael Svensson också var inne på, vad som ytterligare kan göras för att stärka lärare, rektorer och organisationen i det arbete man har att göra för att vi ska få rätsida på detta. Jag känner att vi någonstans har kommit till en punkt där det verkar som att man kanske är rädd för att få dålig kritik i medierna. Där får vi aldrig hamna. Det är jätteviktigt att detta blir rätt, att man gör det man måste och

att man inte talar om svartmålning. De diskussioner vi har här i dag är nämligen inte att svartmåla, utan det är att prata om de problem vi har – för att vi ska kunna lösa dem.

Anf. 45 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Nej, så får det aldrig vara. Det får inte vara rädslan för kritik för att man har hanterat ett problem som gör att man inte hanterat problemen.

Det var en av anledningarna till att jag tog upp frågan om skolmarknaden och om hur den riskerar att fungera om vi har fel uppfattning om vad detta egentligen är. Här måste skolan kunna stå stark.

Det finns tre saker som vi kan och ska göra.

För det första måste det finnas tillräckligt många som jobbar i skolan för att skolan ska kunna hantera ordningsproblem. Om en lärare behöver sända ut en elev i korridoren – vilket man vid vissa tillfällen kan behöva och även har befogenhet till – kommer beslutet att vara väldigt mycket svårare om läraren vet att det inte finns någon annan vuxen närvarande som kommer att hjälpa till.

Att det finns tillräckligt många som gör jobbet påverkar lärarens möjligheter att kunna använda de disciplinära befogenheter man har som lärare.

För det andra: Rutinerna måste vara stenkla. Man måste veta vad man lutar mot som lärare. Man ska inte behöva ta diskussionen om mobiltelefon varje dag och varje lektion. Läraren måste veta att den får uppbackning av rektorn om den har behövt agera på något sätt. På samma sätt måste rektorn veta att huvudmannen står starkt på lärarens sida.

Detta behöver inte betyda att alla beslut som fattas är rätt – det är ju därför vi har granskande institutioner.

Det finns en fara i Sverige i dag att man tror att det hotas med anmälan till Skolinspektionen eller någon annan myndighet. Ibland är det bra att saker och ting granskas i människonära yrken. Om jag jobbar som läkare vet jag att det kommer att finnas tillfällen då jag blir granskad. Det är en del av att ha detta yrke, med allt det ansvar som det innebär. Detsamma gäller om jag är verksam inom Försäkringskassan – då vet jag att saker som jag gör kommer att bli granskade.

På samma sätt måste det vara i skolan. En granskning behöver inte vara fel i sig. Någon gång kanske man också kommer fram till att någonting skulle ha kunnat göras på ett annat sätt, och kanske finns det då även respekt för detta i granskningen.

Granskning i sig behöver alltså inte vara fel och får inte vara någonting som avskräcker en lärare från att agera.

För det tredje, angående personal och rutiner: Det handlar om ledarskap och kompetens, precis som vi har pratat om.

Ledarskapet behöver stärkas. Det finns som en del i den naturliga fortbildningen. Det är också någonting som lärare i Sverige i dag är duktiga på att utöva – det säger vår forskning och våra uppföljningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 46 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Maria Stockhaus har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att kommunala och fristående skolor ersätts på lika villkor.

Frågan ställs mot bakgrund av en undersökning av Friskolornas riksförbund som enligt Stockhaus visar att sex av tio kommuner betalar en för låg skolpeng till de fristående skolorna. Vidare visar rapporten att många kommuner brister i sina beslut och att besluten fattas alltför sent.

Den rapport som Stockhaus hänvisar till handlar inte om storleken på kommunernas bidrag till enskilda huvudmän utan om kommunernas rutiner vid bidragsbeslut.

Jag har nyligen besvarat en skriftlig fråga från Stockhaus partikamrat Johan Hultberg, som också uppmärksammat den nämnda undersökningen av Friskolornas riksförbund och dess uppgift om att sex av tio kommuner inte fattar skolspecifika bidragsbeslut.

I mitt svar konstaterade jag att principen om att lika villkor ska gälla är utgångspunkten för skollagens bidragsbestämmelser. I huvudsak ska alltså samma villkor gälla för fristående skolor som för skolor med kommunal huvudman, och bidragsbeslut ska kunna överklagas genom förvaltningsbesvär.

Jag konstaterade också att Statens skolinspektion har förelagt en kommun som inte fattat beslut i enlighet med regelverket att vidta åtgärder och att detta beslut tydliggör för kommunerna vilka regler som gäller. Jag avser därför inte att vidta några ytterligare åtgärder.

Anf. 47 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Tack, utbildningsministern, för svaret!

En av våra främsta uppgifter som skolpolitiker är att skapa så goda förutsättningar som möjligt för våra skolor, så att de har möjlighet att erbjuda eleverna hög kvalitet på undervisningen.

Ytterst handlar detta om eleverna. De ska känna sig trygga med att det är en bra skola där de får det stöd som de behöver, oavsett vilken skola de väljer eller vilken kommun skolan ligger i.

Det är bland annat därför vi har lagstiftningen om lika villkor för kommunala och fristående skolor. Detta är en viktig princip, som finns till för att säkerställa långsiktighet och förutsägbarhet när det gäller skolornas ekonomi. Alla elever ska garanteras tillgång till skickliga lärare.

Att man får långsiktiga och stabila villkor är en viktig förutsättning för att man ska kunna göra nödvändiga investeringar i kvalitet och ha den personaltäthet som man önskar och behöver.

Då måste det finnas tydlighet även i fråga om finansiering. Detta gäller för såväl kommunala som fristående skolor – man ska kunna känna en viss stabilitet ekonomiskt för att kunna göra de insatser som krävs.

Många friskolor som jag möter har stora problem i sin relation till den kommun som de ligger i. Det handlar om storlek på och hantering av skolpeng i allmänhet samt om tilläggsbelopp i synnerhet.

Friskolornas riksförbund försöker naturligtvis att på olika sätt lyfta upp detta. Det handlar ju om deras medlemmar och om medlemmarnas förutsättningar att bedriva sin verksamhet.

Men från min horisont är detta också viktigt för elever som väljer friskolor. De måste känna sig trygga med att det är en bra skola där de får med sig de resurser som de skulle ha fått om de hade valt en kommunal skola, oavsett vilken skola de väljer eller vem som är huvudman. Detta är tyvärr inte fallet i många kommuner i dag.

En viktig förutsättning för att lika villkor ska gälla är att fristående skolor har möjlighet att överklaga om de inte anser att skolpengen är likvärdig. Då är det viktigt att besluten fattas på rätt sätt – annars har de inte denna möjlighet.

Att en majoritet av kommunerna – sex av tio – fattar beslut på fel sätt, inte riktar sina beslut till specifika skolor eller fattar beslut sent vittnar om att efterlevnaden av principen om lika villkor lämnar en hel del övrigt att önska. Detta är anmärkningsvärt för ett land som Sverige, där vi värdesätter transparens, förutsägbarhet och långsiktighet, särskilt när det gäller våra barns skolgång.

Miljöpartiet har åtminstone historiskt varit en förespråkare för friskolor och mångfald, men denna inställning verkar man nu i regeringsställning helt ha gett upp.

I sitt svar säger utbildningsministern att han inte avser att agera, trots att en majoritet av Sveriges kommuner inte uppfyller lagen om lika villkor.

Hur påverkar det likvärdigheten i det svenska skolsystemet?

Anf. 48 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Maria Stockhaus, för frågan!

Jag tycker att frågan är viktig. Den klargör ett tydligt problem, även om interpellantens första inlägg slutade i de politiska skiljelinjer som finns.

Jag vill för protokollets skull tydliggöra att jag menar att man kan ställa krav på en friskola eller en fristående aktör om att de skattepengar som du och jag ger till verksamheten också ska komma fram till kvalitet i denna och ändå vara en vän av att verksamheten får drivas.

Jag tycker till och med att det kan vara så att man genom att ställa denna typ av krav, som skapar ett gemensamt förtroende för alla dem som vi ger förtroendet att driva vår viktigaste välfärdsverksamhet och att ge våra barn utbildning, verkligen är en vän av verksamheten.

Den typ av skandaler vi har sett, eller den typ av situationer vi har sett där skattepengar har försvunnit till annat än det som de är avsedda för, har inte gagnat svensk friskola.

Jag är en vän av friskolor. Jag tycker dock att de ska följa vissa regler, och detta är ett av de regelförslag som vi nu kommer att lägga fram till riksdagen för beslut.

Vad gäller den fråga som specifikt tas upp av Maria Stockhaus är tilläggsbelopp något som Maria Stockhaus vet att jag har engagerat mig i. Vi har sett till att reglerna i dag är tydligare för att säkra tillvaron för friskolor som arbetar särskilt med många elever som har behov av tilläggsbelopp.

Den rapport från Friskolornas riksförbund som Maria Stockhaus citerar pekar på ett stort problem med kommunernas rutiner vid bidragsbeslut. Det är just därför som det är viktigt att Skolinspektionen nu har fattat ett

beslut. Skolinspektionens beslut innebär att man har förelagt en kommun att göra förändringar i hur kommunen betalar ut bidrag.

Detta beslut är giltigt för alla kommuner. Det är därför jag avslutningsvis konstaterar att jag inte har för avsikt att vidta några andra åtgärder.

Nu har Skolinspektionen satt ned foten. Det ska vara tydligt för samtliga Sveriges kommuner att man vid bidragsbeslut ska betala i enlighet med reglerna och på ett sådant sätt att besluten kan överklagas.

Anf. 49 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! När det gäller krav på fristående verksamhet är det viktigt att man utgår från att man ställer krav på hög kvalitet. Då säkerställer vi att våra skattepengar används på rätt sätt. Detta gäller både fristående och kommunala skolor i Sverige.

Jag tror att det är väldigt få fristående skolor – och väldigt få föräldrar och barn som har valt fristående skolor – som känner att denna regering står upp för att fristående skolor har en plats i det svenska skolsystemet.

Fristående skolor är väldigt uppskattade av många. De håller generellt sett en hög kvalitet.

Det har funnits diskussioner om ordning och reda. Internationella Engelska Skolan – en av de största koncernerna, som definitivt har varit i skottgluggen i debatten om vinster i välfärden – levererar generellt mer trygghet och bättre studiero än vad många kommunala skolor gör.

Utbildningsministerns svar är att han inte tänker göra något åt problemet med beslut kring skolpeng, som berör väldigt många friskolor och ställer till mycket problem för dem när det gäller långsiktighet och ekonomi. Och förslaget om vinstbegränsning, som utbildningsministern själv tog upp i sitt andra inlägg, är ett ställningstagande som skickar tydliga signaler till friskolor i Sverige att de inte är önskvärda.

Man bör ta varningssignalerna som kommer angående kommuners beslut på allvar och inte hänvisa till ett enda föreläggande av Skolinspektionen gentemot en kommun. Det är myndighetsutövning att fatta beslut om skolpeng för fristående skolor. Att sex av tio inte lyckas med detta handlar inte om att ett enda beslut av Skolinspektionen mot en kommun skulle kunna komma till rätta med det här.

Jag tycker att det är att vända friskolorna ryggen. Tyvärr har de nog redan tidigare känt att den här regeringen har vänt dem ryggen. Men än allvarligare är att man vänder ryggen åt alla de elever som väljer fristående skolor.

Man ser inte att det är ett stort problem att kommunerna inte klarar av sin myndighetsutövning gentemot fristående skolor. Det är inte den första rapport som Friskolornas riksförbund kommer med som indikerar att det är ett stort problem. Störst problem blir det för små fristående skolor.

Jag träffade två eldsjälar som driver Kristinaskolan på Lidingö och som ska behöva driva processer mot sin kommun. Nu är det Lidingö kommun, så där funkar det ganska bra. Men jag har också träffat ledningen för Nyköpings fria gymnasium. Deras överklaganden av kommunens beslut om skolpeng är en ändlös följetong.

Det är viktigt att detta tas på allvar. De hundratusentals elever i Sverige som väljer fristående skolor måste kunna känna sig trygga med att det finns en garanti för att de resurser som de skulle fått med sig om de valt en kom-

Prot. 2017/18:71

13 februari

Svar på
interpellationer

munal skola är samma resurser som följer med dem när de går till en fristående skola. Det är en viktig kvalitetsfaktor för skolan och viktigt för eleverna att känna den tryggheten.

I en del fall misstänker jag att beslutet om skolpeng är ideologiskt grundat beroende på färgen på kommunen. Till exempel överklagar Nyköpings fria gymnasium sin skolpeng i princip varje år, och ofta får de rätt. Sedan hittar kommunen på något nytt sätt att missgynna dem i nästa beslut om skolpeng. Nu vill den skolan, som är väldigt populär och som går väldigt bra, starta en grundskola. De har fått okej från Skolinspektionen. Däremot försöker nu kommunen att stoppa det genom att inte ge bygglov i den byggnad där man tänkt starta skolan.

Det är ett stort problem hur kommuner behandlar friskolor. Den senaste rapporten är *en* viktig del som visar det. Det är anmärkningsvärt att regeringen inte gör någonting. Hur många fler signaler ska behövas för att regeringen ska gå in och garantera att elever som väljer fristående skolor får med sig samma resurser?

Anf. 50 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Jag är också tvungen att ta ett exempel från verkligheten. Maria Stockhaus har ju redogjort för problematiken här.

I min hemkommun startades en friskola av två lärare som i den ordinarie kommunala skolan ville förändra och såg möjligheter att, som ministern var inne på här tidigare i debatten, göra på andra sätt för att nå sina mål. De fick rådet av förvaltningschefen att starta en friskola, och de gjorde just detta. Friskolan fick sina pengar via förvaltningen på den kommunala skolan, det vill säga att företaget A sköter företaget B. Vi skulle inte tycka att det vore bra om företaget Ikea skulle sköta möbelföretaget Kinnarps, för det är två olika företag som arbetar med i deras fall möbler, men i detta fall är det skolfrågor. Därför bör det ligga utanför det hela.

De fick rätt i att de under flera år hade förlorat pengar. De hade inte fått de medel som de skulle ha. Precis som Maria Stockhaus berättade använde man byggnadsnämnden för att så småningom lägga ned en skola dit många elever hade vänt sig. Den fungerade väl och de var väldigt nöjda. Många ville gå på den skolan. Men i stället för att utveckla skolan avvecklade man den.

Jag tänker inte lägga mer tid på diskussion om detta, men jag tycker att det är tragiskt att de barn som skolan är till för har missgynnats på det här sättet.

Anf. 51 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! En kommun som driver skola är inget företag. En kommun är en kommun. Kommunen är vår närmaste demokratiska arena där vi som medborgare kan agera för att få det samhälle som vi vill ha.

När någon får förtroendet att driva välfärdsuppdraget skola får man det utifrån en granskning som vi tillsammans är överens om att skärpa, och kommunen har fortsatt ansvaret för det sammanhållna skolsystemet. Det är därför inget märkligt att det är kommunerna som fattar den här typen av beslut. OECD efterlyser också tydligt i sin granskning av skolsystemet ett tätare samarbete mellan kommuner och friskolor, att de ska jobba mer tillsammans och hamna mindre i konkurrenssituationer.

Med detta konstaterande vill jag såklart svara på själva frågan som interpellationen handlar om. Det är inget märkligt att hänvisa till ett beslut av Skolinspektionen rörande en kommun. Vi är i alla andra sammanhang överens om ett system för tolkning av skollagen där det är Skolinspektionen som i förekommande fall klargör rättsläget. När Skolinspektionen har klargjort rättsläget, genom beslut i enskilt ärende, är det vägledande för samtliga andra kommuner.

I detta fall har just det problem som Friskolornas riksförbund har uppmärksammat, och som Maria Stockhaus interpellation handlar om, varit föremål för ett beslut där Skolinspektionen förelagt en kommun att ändra sina rutiner så att de blir i enlighet med lagstiftningen. Därigenom är beslutet vägledande för alla kommuner. Detta är den ordning och den rätts-tolkning av skollagen som vi är överens om i dessa fall ska ske.

Fru talman! Efter de två inläggen går det inte att bortse från vinstfrågan. Och jag måste ärligt ställa frågan: Är Moderaterna verkligen säkra på att det bästa sättet att värna friskolans plats och möjligheten för eldsjälarna att driva en skola utifrån en idé man tror på är att fortsätta ha fri möjlighet att använda skattepengar till en helt annan verksamhet än den som de är avsedda för?

Det är en regellöshet, exempellös i internationell jämförelse, som vi i Sverige har. Vi tillåter ofta stora företag att använda skattepengar till en helt annan verksamhet än den som de är till för – till att expandera i andra länder, till verksamhet i andra kommuner eller för den delen till vinstutdelning, kanske till och med vinstutdelning till ägare som är registrerade på ett sådant sätt att de kan göra smarta upplägg för att undvika att betala den skatt de lever av.

Jag tror för min del att det skadar friskolan. Det skadar friskolan som idé, och det skadar långsiktigt möjligheten för engagerade lärare, rektorer och andra att driva en skola utifrån en pedagogisk idé. Det skadar alltså valfriheten och mångfalden för eleverna. Det är därför som jag tycker att det är rimligt att ställa krav på den som får förtroendet att driva välfärds-uppdraget skola och att ett av kraven bör vara att när du och jag ger skattepengar till verksamheten ska pengarna gå till det som de är avsedda för, inte till vinstutdelning.

Anf. 52 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag har många gånger och med flera statsråd varit uppe i debatter om vinster i välfärden. Mitt svar har varit att det viktiga är att vi ställer höga kvalitetskrav och följer upp dem, och det gäller oavsett om det är en fristående eller en kommunal verksamhet.

Det är viktigt, som utbildningsministern lyfte fram i sitt senaste inlägg, att det blir ett bra samarbete mellan kommunen och de fristående verksamheterna. Och det fungerar väldigt bra i många kommuner. Men i kommuner som leds av koalitioner där utbildningsministerns parti och Socialdemokraterna ingår finns det inget bra samarbete, för kommunerna försöker hela tiden hitta vägar för att missgynna den fristående skolan. Antingen stoppar man den, om den vill expandera och är för populär, genom att använda sig av plan- och bygglovsinstrumentet. Man ser till att hitta olika vägar för att ge gratis nyttigheter till den kommunala skolan som en fristående skola inte har samma tillgång till.

När en kommun inte fattar beslut på det sätt som lagen stipulerar vad gäller skolpengens storlek och friskolan inte kan överklaga blir det en rättsprocess med Friskolornas riksförbund. Man försöker att driva detta på olika sätt, och det tar enormt mycket kraft från dessa skolor – kraft som de behöver satsa på kvaliteten.

Skolorna behöver stabila ekonomiska förutsättningar; det gäller både fristående och kommunala skolor. Det kommer så många signaler, och inte bara i den senaste rapporten, på att kommunerna inte sköter sitt uppdrag.

Man måste ändå inse att kommuner som huvudmän inte alltid fungerar optimalt. Det är väldigt tacksamt för regeringen att hela tiden ge sig på de fristående huvudmännen, men kommunala huvudmän sköter inte heller alltid sitt uppdrag. I detta fall i relationen till fristående skolor gör man inte det.

Vad tänker regeringen göra åt det?

Anf. 53 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Jag tackar utbildningsministern.

Låt mig fortsätta med detta om företagande och att kommunen har ett ansvar. Självfallet har kommunen ett ansvar, men det är inte så smart att lägga det hos utbildningsförvaltningen att sköta en annan skola. Vi skulle inte låta en friskola sköta en annan skola. Har man en ekonomiavdelning är det på sin plats att man lägger det där för att få ordning och reda på pengarna.

Då kanske man också slipper det som Maria Stockhaus för efter, alltså att man trixar med systemet för att kunna ge mer på det ena hållet än på det andra, vilket är oacceptabelt.

Angående friskolor, omsorg, LSS med mera: Det ska vara höga kvalitetskrav med uppföljning av målen. Vi har kommuner som inte följer upp och inte har någon historia av att göra det fast de måste göra det. Det måste vara hög kvalitet även på den kommunala sidan.

Vi har haft långa debatter om den oro som finns, och alla mina exempel kommer här i dag från den kommunala sidan. Det finns alltså mycket att göra där. Det är ett svart hål där pengarna går ned – pengar som vi måste använda väl i alla sammanhang.

Man brukar tala om en krockkudde när man har pengar över för att hålla igång verksamheterna. Att ha 45 000 på kontot, vilket föreslås, är inte vad regioner kräver av sina vårdcentraler eller annat för att ha småmedel att kunna utveckla och driva verksamheterna. Det är ganska lite pengar i dessa sammanhang.

Anf. 54 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Maria Stockhaus och Ann-Charlotte Hammar Johnson kan vara trygga med att jag jagar på för goda resultat i både kommunala och fristående skolor. Vi har tidigare under dagen diskuterat Samverkan för bästa skola, den största förändringen i statens relation till kommunerna och andra huvudmän sedan inrättandet av Skolinspektionen. Vi är inne och jobbar på just de skolor där vi behöver arbeta tillsammans för att höja resultaten. Det som i slutänden avgör allra mest är att eleverna får med sig de kunskaper de behöver.

Maria Stockhaus, jag och, hoppas jag, hela riksdagen är helt överens om att beslut ska fattas enligt den ordning som är reglerad rättsligt och gäller. Det gäller också beslut om utbetalning av medel till friskolor, och därför är det bra att det nu finns ett klarläggande genom ett föreläggande från Skolinspektionen.

Fru talman! Det kan vara bra att ställa olika typer av kvalitetskrav. Jag konstaterar att i genomsnitt är det så i dag att friskolor har lägre lärartäthet, sämre lärarkontinuitet, lägre lärarlöner och lägre andel behöriga lärare än andra skolor. De friskolor som gör vinst behöver ju betala för det någonstans.

Det vettigaste vore givetvis att man hade rätt till minst samma lärarbörighet när man går i en friskola som när man går i en kommunal skola. Jag har svårt att se den skola där de resurser som går ut i vinst inte bättre skulle behövas till lite mer tid och stöd till de elever som även på en väl fungerande skola riskerar att missa målen.

Alltför utvecklade kvalitetskrav riskerar att krocka med det som Maria Stockhaus första interpellation i dag handlade om: att vi inte ska lägga för mycket byråkrati på skolans medarbetare och att de inte ska behöva fylla i för många enkäter och resultatredovisningar utan att det ska finnas en tillit till styrningen.

Jag tror att en grund för den tilliten till styrningen är att vi vet vad pengarna används till. Det är därför rimligt att ställa kravet att när skattepengar går in i verksamheten ska skattepengarna användas till verksamheten och inte lämnas ut i vinst. Av den anledningen kommer vi att lägga fram ett sådant förslag till Sveriges riksdag.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2017/18:278 om väg- och järnvägsinvesteringar

Anf. 55 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Christian Holm Barenfeld har frågat mig om jag delar Riksrevisionens bedömning att regeringen intar en passiv roll och att dess fokus för att uppfylla EU:s mål har minskat samt på vilket sätt jag avser att stärka regeringens ansträngningar och öka regeringens aktivitet i EU för att säkerställa att svenska intressen värnas.

En viktig del i EU-samarbetet på transportområdet är genomförandet av det transeuropeiska nätverket för transporter, TEN-T. Nätverket består av ett stomnät och ett övergripande nät som omfattar alla trafikslag inklusive intermodala plattformar och vattenvägar.

Sverige deltar aktivt i EU-samarbetet för det transeuropeiska transportnätet och inom Fonden för ett sammanlänkat Europa. Sverige deltar framför allt i fondens utlysningar inom transportområdet där medfinansiering från EU utdelas till relevanta och mogna projekt.

Under 2018 påbörjas dessutom förhandlingarna om EU:s nästa fleråriga budgetram. Regeringen har under 2016 och 2017 arbetat med förberedelser för att kommande budgetprioriteringar på EU-nivå ska främja såväl svenska som europeiska intressen.

Regeringen har vidare i proposition 2016/17:21 *Infrastruktur för framtiden – innovativa lösningar för stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling* uttalat att det är angeläget att intensifiera samarbetet om transporter med de nordiska grannländerna och övriga länder runt Östersjön samt inom EU i sin helhet för att öka transporteffektiviteten och utveckla den gränsregionala tillgängligheten.

När det gäller Riksrevisionens rapport har jag redan svarat Christian Holm Barenfeld i ett svar på en fråga den 20 december 2017. Det svaret gäller fortfarande: Regeringen välkomnar Riksrevisionens rapport.

Enligt riksdagsordningen ska regeringen inom fyra månader efter det att den erhållit en granskningsrapport som har tagits fram av Riksrevisionen återkomma till riksdagen med en skrivelse. Regeringen kommer i skrivelsen att redogöra för sina bedömningar av Riksrevisionens granskning. Jag kommer inte att föregå denna process och kan därför inte närmare uttala mig om granskningsrapporten.

Anf. 56 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M):

Fru talman! Jag tackar Tomas Eneroth för svaret.

Det är en angelägen fråga, och jag tog upp den efter att Riksrevisionen i sin rapport om väg- och järnvägsinvesteringar i Sverige konstaterat att det saknas ett EU-perspektiv, vilket är en tydlig kritik mot regeringen.

Jag uttryckte en viss oro eftersom det är mycket som står på spel, och det är viktigt att regeringen har en tydlig och uttalad strategi för hur man vill genomföra och uppnå de mål som finns med EU, inte minst de så kallade TEN-T-projekten och så vidare.

Det står tydligt i Riksrevisionens rapport: ”Som framgår ovan har regeringen varit passiv i styrningen av Trafikverket. En möjlig förklaring skulle kunna vara att det inte finns tillräckliga resurser inom Regeringskansliet för att utveckla ett strategiskt ansvarstagande.”

Det är en tydlig skrivning. Vidare säger man: ”Den avsaknad av strategiskt ansvarstagande som framhålls i SOU-betänkandet om järnvägens organisation kan vara en förklaring till den passiva styrningen.” Därtill konstateras att även Trafikverket har varit passiv i frågan.

Man kommer fram till den sammantagna bedömningen att både regeringen och Trafikverket varit passiva vad gäller att beakta EU-målen i planeringen av transportinfrastruktur, vilket givetvis är allvarligt.

Det har gjorts ett arbete inom företaget Oslo–Stockholm 2.55 i syfte att påskynda utbyggnaden av en bättre tågtrafik mellan huvudstäderna i Norge och Sverige. Det är en viktig sträcka, inte minst för mitt hemläns arbetsmarknad och företag.

Här konstateras att man har gjort utredningen, startat företaget och kommit fram till att man kan få en stor nytta med relativt begränsade investeringar, jämfört med många andra delar vad gäller investeringar i järnvägar.

Detta är ett av de TEN-T-projekt som EU pratar om och där denna länk eller sträckning är en viktig del. Därför är det extra oroande, inte minst ur ett perspektiv för oss som bor i länen längs sträckningen mellan Oslo och Stockholm, att man kan läsa i Riksrevisionens rapport att regeringen förhåller sig passiv till EU-frågor.

Jag konstaterar utifrån ministrernas svar att han inte vill föregripa de processer som finns, men det måste ändå gå att svara på vad som är bakgrunden till att Riksrevisionen så tydligt kan uttala att regeringen liksom Trafikverket har varit passiva i sin hållning.

Anf. 57 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Christian Holm Barenfeld, för engagemanget och frågan!

Jag delar uppfattningen att det, som Riksrevisionen säger, kan vara bristande resurser i Regeringskansliet. Man tycker nog alltid att det är fler saker man skulle vilja utreda och titta på, men det är trångt i fråga om resurser.

Riksrevisionen har granskat regeringen från 2013 och senare. Jag håller med: Alliansregeringen var väldigt passiv. Man lade mindre investeringar på infrastrukturen, man valde inte att prioritera järnväg och man hade till och med en finansminister som sa att järnvägsinvesteringar är olönsamma. Men nu har vi en annan regering. Vi lägger 100 miljarder mer på infrastruktur, och från och med 2017, säger Riksrevisionen, ser man en tydlig förändring i uppföljningen av EU-styrningen. Detta är naturligtvis viktigt.

Vi avser att återkomma både med svar på Riksrevisionens skrivelse och i nationell plan om hur regeringen ställer sig till viktiga prioriteringar.

Jag tycker att det är viktigt att vi i Sverige följer de åtaganden vi har inom EU när det gäller att prioritera TEN-T-projekten, men därmed inte sagt att vi väljer samma finansieringsmodell som i hela övriga Europa. Där pågår en diskussion om att man ska ha blended financing, det vill säga att man i ökad utsträckning ska låna till infrastrukturinvesteringar. Jag tycker att vi i Sverige ska vara noggranna med att säkerställa att vi har pengar för att kunna betala de lån som detta i så fall innebär.

Det ska alltid vara en avvägning mellan EU:s gemensamma målsättningar och andra prioriteringar. I Christian Holm Barenfelds hemlän är detta tydligt. Det finns många angelägna vägprojekt i Värmland, till exempel, som inte är föremål för EU-medfinansiering men som ändå, av värm-länningarna, betecknas som viktiga i en nationell plan. Det är denna avvägning som regeringen har att göra – vilka prioriteringar som görs mellan viktiga nationella intressen i Värmland och internationella intressen när det gäller att förstärka TEN-T-korridoren. Återigen: Regeringen kommer att återkomma till detta i svar på Riksrevisionens rapport.

Jag vill understryka att jag uppskattar Riksrevisionens arbete. De gör otroligt förtjänstfulla rapporter. Det kan ändå vara så, som jag noterar att Trafikverket skriver, att man kan ha synpunkter på hur rapporten har tagits fram och vilka slutsatser som dras. Detta analysarbete pågår nu inom Regeringskansliet, och vi kommer att lämna vårt svar om detta så småningom.

Framför allt, och det tror jag att Christian Holm Barenfeld ser fram emot, är det när vi tar fram den nationella planen och redovisar de 700 miljarder vi ska investera i infrastruktur framöver som svaret ges på i vilken utsträckning vi tar hänsyn till den EU-prioritering som finns framöver.

För mig är det viktigt att Sverige fullföljer sina EU-åtaganden, men det är också viktigt att vi nu har mer resurser att lägga på infrastruktur än vad

den föregående regeringen hade. Det är 100 miljarder mer som vi kan lägga på till exempel järnvägsunderhåll eller, för den delen, på nyinvesteringar i hela landet.

Anf. 58 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M):

Fru talman! Jag tackar Tomas Eneroth för klarläggandena.

Det är klart att vi alltid kan gå tillbaka och diskutera tidigare regeringar. Det brukar bli så i alla interpellationsdebatter att nuvarande ministrar går tillbaka och säger att allt som är fel vilar på alliansregeringen.

Nu gjorde alliansregeringen historiskt stora satsningar även på järnvägar och vägar. Som Tomas Eneroth säkert väl känner till fanns det ett mycket stort eftersläpande underhållsunderskott när alliansregeringen tog över efter den tidigare socialdemokratiska regeringen, om vi ska gå tillbaka i historieleksionsdelen.

Därtill står det klart att alliansregeringen i alla delar var engagerad, aktiv och drivande när det gäller EU-frågor. Det omdömet fick vi tydligt från EU-kommissionens dåvarande vice ordförande, nuvarande utrikesminister Margot Wallström. Jag har inte det exakta citatet, men kontentan var att ingen regering i Sverige hade varit så aktiv, drivande och närvarande i EU-politiken som alliansregeringen.

Något som också är viktigt är, som vi vet, att alliansregeringen inte bara var aktiv och närvarande utan också var detta på en mycket hög nivå, det vill säga oftast på ministernivå. Detta är givetvis viktigt om man vill ha inflytande i EU. Det var därför jag skrev interpellationen – det var inte bara för regeringens prioriteringar i budget och i exakta projekt. Faktum är att det är många viktiga projekt där EU-arbetet lägger en bra grund.

Som värmlänning kan man lugnt konstatera att vi har en länk, den så kallade nordiska triangeln, som man brukar prata om, men som dessvärre i mångt och mycket är ett nordiskt enkel-v, där vi har goda kommunikationer mellan Köpenhamn och Oslo och mellan Stockholm och Köpenhamn men där vi delvis har ett eftersatt väg- och järnvägsnät vad gäller kommunikationerna mellan Oslo och Stockholm.

Om man tittar på delar av Värmland ser man att det har det byggts mycket motorväg fram till Värmland. Alliansen fick igenom så att vi har byggt mer motorväg västerut från Karlstad, men vi har fortfarande en del fram till den norska gränsen som är långt ifrån tillräcklig.

Vi vet att det, när det gäller tåget, finns mycket att förhandla om med våra motparter på den norska sidan. Där hoppas jag att ministern upprätthåller en god kontakt med infrastrukturministern i den omvalda borgerliga regeringen i Norge, för att säkerställa att vi talar samma språk från Oslo till Stockholm och att man därmed säkerställer att kommunikationen mellan dels våra två huvudstäder, dels de städer som ligger på vägen, förstärks och förbättras.

Detta skulle kunna stärka vår arbetsmarknadssituation, men det skulle också kunna göra att tåget utgör ett fullgott alternativ till att flyga, vilket 1,4 miljoner invånare gör mellan Stockholm och Oslo varje år, utan att man bygger mycket dyra, helt nya stambanor, så som bland andra Miljöpartiet och möjligtvis även Socialdemokraterna föreslår.

(forts.)

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 10 (forts.) Svar på interpellation 2017/18:278 om väg- och järnvägsinvesteringar

*Svar på
interpellationer*

Anf. 59 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Vi fortsätter den diskussion som vi hade före uppehållet. Jag kan konstatera att det nog stämmer att Margot Wallström, som tidigare erfaren kommissionär, berömde den svenska borgerliga regeringen. Jag tycker själv att Fredrik Reinfeldt gjorde ett bra jobb när det gällde EU-arbetet. I bara den delen skötte sig den borgerliga regeringen.

Det finns en regering som har skött det ännu bättre. Det är den nuvarande socialdemokratiska ledda regeringen, som har pekats ut som den regering som har stort inflytande i EU-processen. Jag säger det mot bakgrund av interpellationen, som handlar om hur vi tillvaratar EU:s intressen när det gäller vår egen infrastrukturplanering. Det är ett arbete som fungerar bättre. Det finns naturligtvis förbättringspotential. Riksrevisionen kritiserar hur den föregående regeringen har arbetat 2013. Men det handlar också om hur Trafikverket under åren kunnat uppmärksamma EU:s gemensamma finansiering på ett bättre sätt. Detta är naturligtvis någonting som vi ska återkomma till när vi i regeringen yttrar oss om Riksrevisionens rapport.

Jag fick också en fråga från interpellanten om de norska relationerna. Jag vill passa på att säga, inte bara med tanke på Värmlands intressen utan faktiskt med tanke på hela Sveriges intressen, att jag nu naturligtvis har haft kontakt med Ketil, som är norsk transportminister, och med den norska regeringen. Det finns en del utmaningar eftersom man i Norge har valt att stanna vid en del investeringar som för Sveriges del skulle vara väldigt angelägna. Men jag tror och hoppas ändå att vi över gränsen ska kunna komma överens om viktiga infrastruktursatsningar framöver.

Vi satsar just nu mer än på väldigt länge i Sverige. Det är 100 miljarder mer i fråga om infrastruktur än vad den förra borgerliga regeringen maktade med. Det innebär satsningar på järnvägsunderhåll och vägunderhåll. Men det innebär också investering i ny järnväg.

Jag noterade att Christian Holm Barenfeld inte uttryckte sig gillande om nya stambanor för höghastighetståg. Jag vill ändå passa på att säga att nya stambanor och nyinvestering är nödvändigt för att möta den trängsel som finns i järnvägssystemet i dag. Företag vill skicka mer gods på tåg. Svenska folket vill åka mer tåg. Det är trångt. Det hade inte behövt vara så trångt om man under de senaste åtta åren hade använt resurser till att investera i mer infrastruktur. Men det gjorde man inte. Det gör att vi nu har ett

järnvägssystem som har både signalfel och växelfel. Det slits hårt, och det har inte satsats på investeringar.

Men det är också trångt, så vi måste bygga ny järnväg. Därför vill denna regering satsa på nya stambanor för höghastighetståg. Jag har sagt att en viktig del i detta är att genomföra det brett över blockgränserna. Det handlar om att kunna få en bred uppslutning kring finansiering – jag vet att Christian Holm Barenfelds partikamrater i stora delar av landet tycker att detta är angelägna satsningar. Annars får vi problem med att klara de TEN-T-korridorer som vi talar om och de mål som vi har när det gäller att ställa om infrastruktursatsningarna eller transportpolitiken så att det blir klimatmässigt hållbart.

Denna regering tänker inte sväva på målet. Vi ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Vi ska bli ett land som klarar av att investera i klimatteknik, som gör att vi ställer om. Så är det oavsett om vi talar om gods-transporter på väg eller om sjöfarten. Inte minst gäller det järnvägssatsningar. Det är ett av skälen till att vi i den nationella planen kommer att återkomma till satsningar såväl i Värmland som i hela Sverige. Vi är nämligen, till skillnad från hur jag tyckte att den förra regeringen agerade, en regering som verkligen sätter hela Sveriges intressen främst. Därför place-
rar vi ut nya statliga myndigheter och verk i hela landet. Vi omlokaliserar så att det ska finnas statlig service i hela landet och inte bara i storstäderna, för detta är en regering för hela landet, inte minst det vackra Värmland.

Anf. 60 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M):

Fru talman! Jag instämmer i Tomas Eneroths konstaterande om det vackra Värmland. Däremot skiljer vi oss åt på många andra sätt.

Vi kan såklart blicka tillbaka och hävda, som de flesta ministrar i denna regering gör, att det inte var bra på alliansregeringens tid och att det var då det inte hände. Men om vi ska ha historielektioner kan vi gå ännu längre tillbaka och konstatera att den tidigare socialdemokratiska regeringen, med Göran Persson i spetsen, lämnade efter sig ett gigantiskt underhållsunderskott i fråga om järnvägen som alliansregeringen hanterade.

Alliansen vill satsa på järnväg. Alliansen vill satsa på väg. En kommande alliansregering vill alltså satsa på järnväg, väg, flyg och sjöfart. Det är kanske talande att flyget inte alls var med när ministern nämnde trafikslagen. Det kan bero på eftergifter. Det kostar att samarbeta med Miljöpartiet och den yttersta vänstern – det kan vi konstatera. Alliansen och Moderaterna lägger mer pengar på väg än vad regeringen gör. Vi säger att vi vill rusta upp järnvägsnätet, men vi vill inte lägga gigantiska summor på höghastighetståg i södra Sverige. Det finns inga förslag om höghastighetståg norr om Stockholm och Köpenhamn och den delen.

Det är nog få i Värmland eller i stora delar av övriga Sverige som skulle kalla den stora myndighetsflytten från Valhallavägen till Botkyrka för en omvänd urbanisering och en decentralisering – det är ändå en Stockholmsförort. Men det kanske är det för regeringens del.

Men frågan är: Vad gör regeringen för att åtgärda det som kommer fram i Riksrevisionens rapport – att denna regering faktiskt inte är så aktiv utan passiv i frågor gällande EU?

Anf. 61 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag har sagt att regeringen kommer att återkomma, precis som man ska göra, till riksdagen med synpunkter på Riksrevisionens rapport. Jag tycker att det är värdefullt att Riksrevisionen gör sådana rapporter.

Jag konstaterar att Riksrevisionen skriver att bland annat den borgerliga regeringen var passiv. Och de tycker att Regeringskansliet och Trafikverket har varit passiva. Låt oss granska dessa påståenden och titta på vilka insatser som har gjorts. Jag noterar att Riksrevisionen i rapporten säger att det efter 2017, inte minst, är en helt annan aktivitetsnivå när det gäller att sätta mål och verksamheter i relation till de gemensamma EU-mål som vi har.

Ett skäl till passiviteten kan vara, som jag inledde denna debatt med, att den förra alliansregeringen inte tyckte att det var prioriterat med järnvägsåtgärder. Vad än Christian Holm Barenfeld säger hade ni en finansminister i alliansregeringen som inte tyckte att man skulle satsa på järnväg. Det är ett uttalande han upprepade åtskilliga gånger. Man kunde också se det i utfallet i den underhållsskuld som ökade. Därutöver lämnade man efter sig ett budgetunderskott på 60 miljarder kronor.

Nu är vi i ett annat läge. Vi har inte längre den massarbetslöshet som Reinfeldt och Borg lämnade efter sig. Vi har den högsta sysselsättningen någonsin. Vi har 80 miljarder i överskott i statens finanser. Vi har råd att satsa på infrastruktur, och vi kan lägga 100 miljarder mer. Det ska naturligtvis göras utifrån de gemensamma EU-projekt som finns – det är en jätteviktig del för att klara det som är hela Europas gemensamma utmaningar. Samtidigt är det viktigt att det finns utrymme för angelägna satsningar i Värmland, eller för den delen i andra delar av landet, som inte är EU-projekt.

Detta gäller naturligtvis alla transportslag. Jag är ordförande i Arlandarådet. Vi samlar nu stora insatser för att stärka Arlandas roll och det svenska flygets roll framöver för att klara klimatutmaningarna. Flyget ska nämligen precis som andra transportslag ta ansvar för klimatet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2017/18:349 om EU-trailer på hala vägar

Anf. 62 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Lotta Finstorp har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska antalet olyckor med EU-trailrar.

Att förbättra trafiksäkerheten är en prioriterad fråga för regeringen. Sedan millennieskiftet har antalet omkomna i vägtrafiken mer än halverats. På senare tid har dock minskningen av antalet omkomna i vägtrafikolyckor stannat av. Regeringen fattade mot den bakgrunden beslut den 1 september 2016 om inriktningsdokumentet *Nystart för nollvisionen*. Med utgångspunkt i nollvisionen har regeringen bland annat fattat beslut om förbud mot att hålla mobiltelefon och annan kommunikationsutrustning i handen samt remitterat ett förslag om skärpta vinterdäckskrav på tunga fordon.

Jag delar Lotta Finstorps åsikt att det är angeläget att ta frågan om så kallade EU-trailrars inblandning i vissa trafikolyckor på allvar. På senare

tid har problem uppmärksammat avseende sådana fordonsekipage som har korta dragbilar för påhängsvagnar. EU-lagstiftning om längdbegränsningar av lastbilar innebär att dragbilar tillverkas korta för att maximera längden av transporterbart gods. Det korta axelavståndet ger sämre förutsättning att förhindra att ekipaget viker sig och försämrar longitudinell stabilitet i övrigt.

Jag är beredd att undersöka frågan vidare och har för avsikt att ta upp frågan med EU-kommissionen.

Anf. 63 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Det är bra att ministern delar min åsikt att det är angeläget att ta frågan om så kallade EU-trailrar på största allvar. Det har skett ett antal olyckor där EU-trailrar har varit inblandade, framför allt på vinterväglag, och det är jättebra att ministern kommer att ta upp frågan med EU-kommissionen.

Här finns det absolut en del saker som man skulle kunna göra, till exempel att tillåta att dragbilen får vara längre eller kanske att man inte har någon max- eller minimilängd på dragbilen. Jag har tagit del av expertis och läst på för att försöka förstå den här frågan. Nu är det helt enkelt så att dragbilen är för kort, och då händer detta, framför allt när det är dåligt väglag.

Anledningen till min interpellation är alltså de många olyckor som har inträffat med de här ekipagen. Nyligen omkom en man och en kvinna skadades svårt när deras bil hamnade under en sladdande EU-trailer på E4 norr om Timrå. Det blev som en råttfälla, helt enkelt. Väglaget var besvärligt med mycket snö och halka. Polisen i Västernorrland, för det är ju där uppe man oftast ser de här tillbudena, gick ut och sa att någonting måste göras, för det går inte att ha det så här.

Nu har det skett en dödsolycka. Det är möjligt att det har skett i Sverige tidigare – det vet jag inte riktigt – men när man tittade på rekonstruktionen av den här olyckan visade det sig att två personbilar hamnade som i en råttfälla mot snövallen när lastbilen okontrollerat snurrade över vägbanan och ställde sig i nästan 90 graders vinkel.

Bara för någon vecka sedan såg jag i Eskilstuna-Kuriren att samma sak hade hänt utanför Kungsör på E20. Som tur var hamnade ingen annan bil i vägen, men på bilden stod alltså dragbilen och släpet i 90 grader. Där hade som tur var mitträcket tagit emot hela smällen.

Trafikpolisen i Västernorrland säger att den här fordonskombinationen inte är någon vinterbil och att myndigheter och politik på något sätt måste åtgärda detta. Det är anledningen till att jag har skrivit den här interpellationen. Både Sveriges Åkeriföretag och min moderatkollega Sten Bergheden har ju uppmärksammat ministern på problematiken och varit väldigt aktiva i frågan, och det är bland annat deras kunskap som jag har tagit del av för att över huvud taget kunna ha den här interpellationsdebatten.

Sveriges Åkeriföretag och deras trafikansvarige säger också till SVT Västernorrland att när man ska svänga trycker bakändan på och vill rakt fram, och det är då det blir en fällknivseffekt. Det är på något sätt fel i konstruktionen, framför allt på besvärliga väglag och under vintertid.

Sveriges Åkeriföretag vill att polisen när det är dåligt väglag ska kunna ha ökade möjligheter att beordra motorfordon som inte har ett garanterat

tillräckligt väggrepp i förhållande till väglaget att stanna och invänta avhjälpande av brister.

Ungefär så har man gjort i Norge, där man till exempel måste ha med sig snökedjor. Om jag inte har läst fel har man där också gjort så att dragbilen är en meter längre. Det har väl bland annat att göra med att Norge inte är med i EU; man har kunnat ha en egen regel. Dessutom har man ju besvärligt väglag, kanske mer i nord-sydlig riktning i Norge än vad man har i Sverige, så där har på något sätt utvecklingen avseende den här frågan kommit längre.

Fru talman! Jag återkommer avseende statistiken, som är intressant.

Anf. 64 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Lotta Finstorp! Jag tycker att frågan är angelägen, och det är också ett av skälen till att jag själv har valt att uppmärksamma detta.

Frågan regleras till stora delar på EU-nivå, och det är det som gör att vi måste gå via EU-kommissionen. Jag tycker också att den koppling som Lotta Finstorp gör till det norska regelverket, där man har valt en annan tillämpning, är intressant. Man kan förstås göra det utifrån att man inte är medlem i EU, men det är också så att Norge har en lag om vinterdäck, vilket Sverige har saknat fram till nu, snart.

Jag har ju varit kritisk till att man tidigare inte har reglerat vinterdäckskrav på tunga fordon mer än på bakaxeln eller drivaxeln. Det är ett av skälen till att jag och vår regering vill gå fram med ett förslag om vinterdäckskrav på samtliga hjul och även på släpet. Vi ser att här är det en väsentlig skillnad mellan utländska fordon och svenska fordon: Utländska fordon har i mindre utsträckning vinterdäck.

Vi kommer, om det här förslaget går igenom, att få en ordning där man kontrolleras. På svensk mark ska man när det är vinterväglag, eller de tider som föreskrivs, ha vinterdäck på samtliga hjul, precis som Lotta Finstorp och jag säkert har på våra fordon.

Detta är viktigt eftersom tunga fordon också kan ställa till stora bekymmer i trafiken. För inte så länge sedan kunde vi se köer på E4 vid Jönköping, där tunga fordon blockerade vägarna. Ett av skälen var enligt Radio Jönköping just att fordonen inte hade ändamålsenliga däck.

Därför är det viktigt att vi nu får en lagstiftning som också ställer krav på däckkvaliteten. Så kan vi gå vidare med EU-trailern, och vi kan naturligtvis också ständigt fortsätta det förbättringsarbete som finns när det gäller vinterväglag.

Detta handlar även om utländska åkerier och den tillfälliga cabotage- trafik som sker genom våra länder. Där har den här regeringen, till skillnad från den förra, tagit en mängd initiativ, bland annat att ge polisen möjlighet att låsa fast hjul på en lastbil som bryter mot cabotagereglerna i 24 timmar. Det kommer vi att gå vidare med till 36 timmar. Vi har infört sanktioner på över 40 000 kronor om man bryter mot cabotagereglerna, vi har gett polisen 25 miljoner kronor extra årligen för att öka cabotagekontrollerna och vi har reviderat sanktionerna för kör- och vilotider så att den som systematiskt bryter mot dem kan drabbas av ganska kraftiga böter.

Det är ju viktigt att den som kör de här tunga transportererna är utvilad, att man inte, så som vi har sett i medieuppgifter, sätts i nästan slavliknande kontrakt där man utnyttjas fruktansvärt och får sova över i sin hytt och

ändå förväntas köra tunga transporter på svenska vägar. Det är inte acceptabelt.

Därför jobbar vi också inom ramen för någonting som heter Road Alliance, som är ett samarbete mellan flera EU-länder där vi försöker få till stånd en förändrad och förbättrad reglering av cabotagetransporter. De förhandlingarna sker just nu under våren och sommaren. Ambitionen är att vi ska vara klara till sommaren, och jag hoppas och driver från svensk sida att vi ska få mycket tuffare regler för cabotagetransporter.

Naturligtvis ska även utländska åkerier kunna komma in på svensk mark, men man ska följa reglerna och inte bryta mot dem. Man ska vara trafiksäker. Vi vill inte hamna i ett läge där osjysta villkor ställer till utmaningar och problem för svensk åkerinäring.

Det här är förslag som jag vet har starkt stöd av åkerinäringen och seriösa åkerier i Sverige, och det är förslag som innebär att vi kan säga att svenska villkor ska gälla i Sverige. Cabotagetransporter ska vara tillfälliga, och vi ska bekämpa brevlådeföretag som en del använder.

I grunden är det en fråga om politiskt ansvarstagande. Det ansvaret tar vi när det gäller trafiksäkerheten, när det gäller transporterna och när det gäller den seriösa åkerinäringen och dess konkurrensmöjligheter.

Anf. 65 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Vi har en väldigt bred samsyn i de här frågorna, där även alliansregeringen gjorde en hel del och där ni har fortsatt att jobba med frågorna. Det kan alltid bli bättre, men samtidigt måste vi också, precis som ministern säger, ha regelverk som inte hindrar utländska företag och åkare från att komma hit. Våra åkeriföretag måste också kunna köra cabotage i andra länder. Det måste finnas en ömsesidighet.

Många av de åtgärder som ministern räknar upp som regeringen har vidtagit handlar om att det behövs fler trafikpoliser. Sveriges Åkeriföretag anser att man bör kunna kontrollera när en utländsk lastbil kommer in i Sverige och på något sätt då från trafikpolisens sida säga att den här bilen inte är körduglig på vårt väglag i Sverige.

Då krävs det också att det finns trafikpoliser. Jag sitter i Regionpolisråd öst, och frågan om trafikpoliser kommer ständigt upp. Bland annat har det varit stora pensionsavgångar bland de kompetenta trafikpoliser som finns. Kompetensen har försvunnit, det finns få på tillväxt och det tar lång tid att bli en duktig trafikpolis. Där ser jag en stor fara att det inte går att göra kontroller. Hur mycket lagstiftning det än finns måste det finnas de som kan kontrollera att reglerna följs och utdöma sanktioner.

I Norge finns mycket forskning om drivdäck, dubbdäck, kedjor, olycksstatistik och så vidare. Om vi ska driva frågan om EU-trailer och komma till rätta med det stora problemet måste det finnas en olycksstatistik som inte bara fungerar som ett paraply. I dag finns kategorin tungt fordon inblandat, men det står inte vad det är för sorts fordon. Jag tror att statistiken behöver brytas ned. Det är först då man kan börja analysera vilka åtgärder som krävs för att förhindra olyckor.

Vi är alla måna om att kunna fortsätta att arbeta med nollvisionen, och det är ett nytt fenomen att man har uppmärksammat att EU-trailrar är inblandade i många incidenter. Men det finns ingen statistik på när det är just EU-trailrar som har orsakat en olycka. Man kunde åtminstone börja med att dela upp statistiken så att man får svart på vitt vad som har hänt.

På nyteknik.se har två forskare, bland annat Johan Granlund, vägtek-
nikexpert på WSP, gjort en simulering, en animering, av en EU-trailer som
kör. Kanske ministern har sett animeringen. Där syns hur trailern börjar
slänga fram och tillbaka. Släpet tar med hela dragbilen åt sidan. Det blir så
oerhört tydligt att den stackars chauffören inte kan parera svängningarna,
och olyckan är ett faktum.

Att dela upp statistiken är en konkret, handfast sak som borde gå att
göra enkelt. Jag vill höra ministrerns åsikt om detta. Den simulerade last-
bilsolyckan som nyteknik.se har gjort visar varför kortare EU-långtradare
ställer till fler olyckor på nordiska vintervägar än de längre svenska ekipa-
gen. Där är egentligen pudelns kärna.

Anf. 66 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det finns förbättringspotential
när det gäller statistik. Jag letade själv nyligen likartade uppgifter, och jag
konstaterade att man nästan fick gå in i respektive polisutredning för att få
fram uppgifter.

Det är naturligtvis inte så att vi ska hamna i ett läge där vi tynger poli-
sen med mer statistikuppsamlade uppgifter. Polisen har fullt upp med att
beivra brottslighet och utreda brottslighet. Om vi ska stärka bevakningen
av och insatserna för till exempel cabotagetransporter framöver, eller för
den delen trafiksäkerhetsarbetet, måste vi tänka på ett sätt som både möter
polisens krav på effektivitet i de insatser de gör och hur vi på annat sätt
kan avlasta polisen.

Jag ska ge ett exempel som jag är övertygad om att Lotta Finstorp kom-
mer att uppskatta och även många andra som följer denna debatt. När vi
nu vill introducera automatiserade bommar för alkoholkontroller i till ex-
empel hamnar, där tyngre ekipage kommer in, och man måste blåsa för att
komma in på svenska vägar, kan en flexibelt utformad modell avlasta po-
lisens kontroller högst väsentligt. På det sättet kan vi både höja säkerheten
på våra vägar och samtidigt se till att polisen använder sina resurser på
bästa sätt.

Detta är en idé som inte minst MHF har arbetat med länge. Jag upp-
skattar verkligen det starka engagemang som finns inom MHF och NTF
för frågorna och att vi tänker på hur vi kan hjälpa och understödja polisen.

Det kommer att behövas en ny generation som arbetar med trafiksäker-
het. Det är en demografikutmaning; den ser vi inom många yrkeskategorier,
inte minst trafikpolisen. Jag tror att det är nödvändigt också av ett annat
skäl. Trafiksäkerhetsarbetet har hittills i stor utsträckning handlat om al-
kohol, hastigheter, krocksäkerhet, däcklagstiftning och så vidare.

I mitt arbete som infrastrukturminister har jag glädjen att få se upp-
kopplade och självkörande fordon. Det är naturligtvis så att det inom räck-
håll finns en helt annan teknik som gör att fordon kommer att köra väsent-
ligt mer lagenligt. Självkörande fordon följer hastighetsbestämmelserna.
De kör där det är avsett att de ska köra. Det finns en stor potential att göra
mycket trafiksäkerhetsarbete med hjälp av ny teknik. Här finns oanade
möjligheter att få en säkrare trafikmiljö, men det kommer att kosta. Det
kommer att innebära att vi i våra olika partiers budgetar – jag i regeringens
– måste avsätta resurser för den teknikutvecklingen. Uppsidan innebär att
vi på ett helt annat sätt än tidigare kan arbeta med att förebygga allvarliga
olyckor och dödsolyckor.

Nollvisionen går åt rätt håll. År 2017 hade vi det lägsta antalet döda och skadade i trafiken någonsin. Sverige är ett föredöme i världen, men det innebär också att när världens blickar riktas mot oss ska vi ta nästa steg.

Jag kommer att ta nästa steg på svensk nivå, förhoppningsvis i brett samförstånd med tydliga insatser för att öka trafiksäkerheten, och även i frågor om mobiltelefonin, vinterdäcken och alkobommar. Men vissa saker måste vi också gemensamt inom EU komma överens om. Det är ett av skälen till att jag vill ta upp frågan med EU-kommissionen om fällknivseffekten på dessa trailrar. Det är naturligtvis ytterst oroväckande, och därför är jag också beredd att agera.

Jag uppskattar, återigen, Lotta Finstorps engagemang i frågan. Det är utmärkt att fler driver frågan.

Anf. 67 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Det gläder mig att ministern är så engagerad i frågan, och det känns hoppfullt. Jag tror faktiskt att de anhöriga till den som avled utanför Timrå lyssnar på debatten i dag. Initiativet till debatten kom från dem till mig; det var bekanta med i olyckan. Det känns hoppfullt att ministern tar med sig frågan till EU-kommissionen.

Jag är verkligen EU-vän, men ibland känns det så trögt att det inte går att förändra något som känns angeläget på hemmaplan. Vi har kommit så mycket längre avseende nollvisionen i Sverige än vad många andra EU-länder har gjort. Bland annat kan man tänka sig att hela EU borde sluta begränsa längden på dragbilar. Längden på hela ekipaget skulle vara viktig, inte hur lång själva dragbilen ska vara. Jag vet inte; kanske är det något som ministern kan ta upp i diskussionerna med EU-kommissionen. Det vore intressant att höra reaktionen på en sådan diskussion.

Johan Granlund och Per Thomson gjorde animeringen, och nu har jag nämnt deras namn ordentligt. Det syns tydligt i animeringen hur tokigt det blir när dragbilen är så kort. Till och med jag som har gått humanistisk linje och inte läst teknik förstår att det inte går att ha en lastbil som ser ut så. Men man eftersträvar att utnyttja den totala längden, och då har dragbilen gjorts kortare för att kunna lasta mer. Men det går inte att ha det så.

Jag har dessutom tänkt på frågan om statistiken. I Norge finns forskningsprojektet Safe Foreign Transport, och där är det bilbärgarnas data som ligger till grund för den lagstiftning som finns i dag.

Anf. 68 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Vi har en bred samsyn i frågorna. Regeringen tar många initiativ just nu på trafiksäkerhetsområdet, och det är på förekommen anledning.

Vi kan inte luta oss tillbaka bara för att Sverige är världsledande. Förra året fick 255 människor sätta livet till i trafiken, och många fler skadades. Det är inte acceptabelt.

Fordonsindustrin i Sverige tar i dag ett stort ansvar att utveckla allt säkrare bilar som ska skydda dem som sitter i bilen och dem som riskerar att bli inblandade i en olycka. Vi tar ett ökat ansvar genom att vi investerar i mittseparering, i säkrare vägar, i tuffare lagstiftning, men vi måste också se till att på alla andra sätt göra vad vi kan för att verka för en säker trafikmiljö.

Det finns förslag som jag återkommande gör reklam för, nämligen att hålla händerna på ratten och inte sms:a och skriva när man kör, att alla däck ska vara vinterdäck på tunga fordon, bussar, lastbilar och släp samt automatiserade alkoholkontroller för att förhindra att människor kör berusade. Det här är viktiga insatser tillsammans med bättre vägunderhåll och säkrare vägar. På det sättet kan vi rädda liv. Jag kommer naturligtvis att ha det som argument när jag talar med EU-kommissionen när det gäller EU-trailern. Tekniska lösningar och hur regleringen ska se ut tänker jag återkomma till eftersom det finns flera olika uppfattningar om detta.

Jag kommer att se till att vi ökar kontrollerna när det gäller cabotage-transporter generellt eftersom vi vet att säkerhetsarbetet inte är lika högt prioriterat i andra länder. Det kommer in fordon på svenska vägar i dag som är undermåliga. Det är inte acceptabelt. Kontrollen av dem måste öka, men framför allt måste vi ha lagstiftning som ger polisen rätt verktyg för att kunna agera. Där gör vi många bra saker just nu, och det är jag jättestolt över.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2017/18:88 Ordförandeskapet i domstol vid kollegial handläggning

2017/18:92 Förstärkt följerätt

Redogörelse

2017/18:ÖN1 Verksamhetsredogörelse för Riksdagens överklagandenumnd 2017

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 9 februari

2017/18:368 Leveranssäkerheten för el

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2017/18:369 Integrationsutmaningen

av *Lars Beckman* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:370 Surrogatmoderskap

av *Sofia Fölster* (M)

till statsrådet Heléne Fritzon (S)

2017/18:371 Mannaminnes framtid

av *Emil Källström* (C)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2017/18:372 Skogsbruket och äganderätten
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

den 12 februari

2017/18:373 Studieförbundet Ibn Rushd
av *Amineh Kakabaveh* (V)
till kultur- och demokratiminister *Alice Bah Kuhnke* (MP)

2017/18:374 Flygförbindelse Mora–Arlanda
av *Peter Helander* (C)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:375 Statliga veterinärers försäljning av djurfoder
av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 9 februari

2017/18:751 Yrkesförarutbildning
av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet *Anna Ekström* (S)

2017/18:752 Bristen på chaufförer
av *Sten Bergheden* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:753 Förbättrade processer för företagare
av *Cecilia Widegren* (M)

till närings- och innovationsminister *Mikael Damberg* (S)

2017/18:754 EU-dragbilar med två axlar
av *Jasenko Omanovic* (S)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:755 Skriftlig bekräftelse vid telefonförsäljning av lotter
av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet *Heléne Fritzon* (S)

2017/18:756 Utvisning av internationella studenter och forskare
av *Johanna Jönsson* (C)

till statsrådet *Heléne Fritzon* (S)

2017/18:757 Helikopter 14
av *Hans Wallmark* (M)

till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2017/18:758 Konkurrenssituationen på svensk järnväg
av *Edward Riedl* (M)

till närings- och innovationsminister *Mikael Damberg* (S)

2017/18:759 Skatt på växtskyddsmedel
av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2017/18:760 Konsekvenser av nekad personlig assistans
av *Bengt Eliasson* (L)
till statsrådet Åsa Regnér (S)

Prot. 2017/18:71
13 februari

den 12 februari

2017/18:761 Utvisning av spetskompetens

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till statsrådet Heléne Fritzon (S)

2017/18:762 En kraftledning genom Småland och Blekinge

av *Anders Åkesson* (C)
till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2017/18:763 Resultaten av Sveriges plats i FN:s säkerhetsråd

av *Sofia Arkelsten* (M)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2017/18:764 Sis-regler som hindrar snabb hjälp till barn och unga

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till statsrådet Åsa Regnér (S)

2017/18:765 Utredningsuppdrag till Brottsförebyggande rådet

av *Tomas Tobé* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:766 Näthandel som alternativ till hemtjänst

av *Barbro Westerholm* (L)
till statsrådet Åsa Regnér (S)

2017/18:767 Undantagen från mobilförbud i bil

av *Jessica Rosencrantz* (M)
till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:768 Ökat tågresa för mindre utsläpp

av *Edward Riedl* (M)
till miljöminister Karolina Skog (MP)

2017/18:769 COP 24 och demonstrationsfriheten

av *Jens Holm* (V)
till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2017/18:770 Åganderätt för mark- och skogsägare på Kålland

av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 12 februari

2017/18:707 Snöröjning av enskilda vägar i norr

av *Helena Lindahl* (C)
till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:712 Dåligt skötta vintervägar

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Tomas Eneroth (S)

Prot. 2017/18:71
13 februari

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 18.30.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 37 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.58 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

THOMAS LARUE

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om statsministerns frågestund	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Svar på interpellation 2017/18:361 om public service	2
Anf. 1 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	2
Anf. 2 NIKLAS WYKMAN (M)	2
Anf. 3 RASMUS LING (MP).....	3
Anf. 4 LARS BECKMAN (M).....	4
Anf. 5 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	5
Anf. 6 NIKLAS WYKMAN (M)	6
Anf. 7 RASMUS LING (MP).....	8
Anf. 8 LARS BECKMAN (M).....	8
Anf. 9 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	9
Anf. 10 NIKLAS WYKMAN (M)	10
Anf. 11 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	10
§ 5 Svar på interpellation 2017/18:283 om lärarnas administrativa börda	11
Anf. 12 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	11
Anf. 13 MICHAEL SVENSSON (M).....	12
Anf. 14 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	13
Anf. 15 MICHAEL SVENSSON (M).....	14
Anf. 16 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	14
Anf. 17 MICHAEL SVENSSON (M).....	15
Anf. 18 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	16
§ 6 Svar på interpellation 2017/18:284 om statsbidrag riktade till skolan.....	16
Anf. 19 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	16
Anf. 20 MARIA STOCKHAUS (M).....	17
Anf. 21 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	18
Anf. 22 MARIA STOCKHAUS (M).....	19
Anf. 23 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	20
Anf. 24 MARIA STOCKHAUS (M).....	21
Anf. 25 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	21
§ 7 Svar på interpellation 2017/18:285 om mer undervisningstid.....	22
Anf. 26 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	22
Anf. 27 MICHAEL SVENSSON (M).....	24
Anf. 28 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	25
Anf. 29 MICHAEL SVENSSON (M).....	26
Anf. 30 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	27
Anf. 31 MICHAEL SVENSSON (M).....	28
Anf. 32 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	28

§ 8 Svar på interpellationerna 2017/18:286, 288 och 300 om våld och hot i skolan	29
Anf. 33 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	29
Anf. 34 MICHAEL SVENSSON (M).....	30
Anf. 35 ROBERT STENKVIST (SD)	31
Anf. 36 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	32
Anf. 37 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	33
Anf. 38 MICHAEL SVENSSON (M).....	34
Anf. 39 ROBERT STENKVIST (SD)	35
Anf. 40 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	36
Anf. 41 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	37
Anf. 42 MICHAEL SVENSSON (M).....	38
Anf. 43 ROBERT STENKVIST (SD)	39
Anf. 44 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	39
Anf. 45 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	40
§ 9 Svar på interpellation 2017/18:336 om ersättning till skolor på lika villkor.....	41
Anf. 46 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	41
Anf. 47 MARIA STOCKHAUS (M)	41
Anf. 48 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	42
Anf. 49 MARIA STOCKHAUS (M)	43
Anf. 50 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	44
Anf. 51 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	44
Anf. 52 MARIA STOCKHAUS (M)	45
Anf. 53 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	46
Anf. 54 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	46
§ 10 Svar på interpellation 2017/18:278 om väg- och järnvägsinvesteringar.....	47
Anf. 55 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S).....	47
Anf. 56 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M)	48
Anf. 57 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S).....	49
Anf. 58 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M)	50
(forts.).....	50
Ajournering.....	51
Återupptaget sammanträde.....	51
§ 10 (forts.) Svar på interpellation 2017/18:278 om väg- och järnvägsinvesteringar.....	51
Anf. 59 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S).....	51
Anf. 60 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M)	52
Anf. 61 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S).....	53
§ 11 Svar på interpellation 2017/18:349 om EU-trailer på hala vägar	53
Anf. 62 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S).....	53
Anf. 63 LOTTA FINSTORP (M).....	54
Anf. 64 Statsrådet TOMAS ENEROTH (S).....	55

Anf. 65	LOTTA FINSTORP (M).....	56	Prot. 2017/18:71
Anf. 66	Statsrådet TOMAS ENEROTH (S).....	57	13 februari
Anf. 67	LOTTA FINSTORP (M).....	58	-----
Anf. 68	Statsrådet TOMAS ENEROTH (S).....	58	
§ 12	Bordläggning.....	59	
§ 13	Anmälan om interpellationer.....	59	
§ 14	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	60	
§ 15	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	61	
§ 16	Kammaren åtskildes kl. 18.30.....	62	